

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

11

2023

ročník 75

Cena 40 Kč

Číslo 158. Roč. XVI.

V Praze v neděli 6 července 1924.

České slovo

ÚSTŘEDNÍ ORGÁN ČESKOSLOVENSKÉ STRANY SOCIALISTICKÉ.

Celo prodává se v Praze i na venkově za 70 h. v neděli za 70 h. Předplatné v Praze a jednoměsíční na venkově Kč 14.—, na venkově Kč 14.—, za venkově Kč 14.—, večerní vydání Kč 14.—, celoroční vydání Kč 12.—, na venkově poštou a jednoměsíční Kč 16.—

Vychází denně o 8 hodině ranní v úterý pondělí. Redakce, administrace a redakce uloženy ve v Praze II, Václavské č. 1. Telefon redakce 3006, administrativa 1064. — Mladší se odevzdávají v úterý v Praze. Takové platit závdok. Odvědný redaktor Otakar Škvařil.

70 hal.

Husův den. V. Klofáč.

Když jsem napsal, že bych si přál, aby 6. července byl dnem, kdy zkoumáme své svédomy. Nestačí mi obvyklé slavnosti Husovy. Nestačí mi negace. Byl nepřitelem říma. To je málo. Byl římem pro své pře-svědčení uplácen. To je něco, ale to není vše. Středověk nebyl sentimentální, vraždění bývalo na denním pořádku, také šibe-riče a hranice. Tisíce lidí bylo popraveno a také služebny říma upáleno, a přece mnohých obětí neznáme už ani jména. Ale Husovo jméno zná a znal celý svět, jeho upálení rozchevilo národ a otráslo Evropu, i povrchnější povaha cítí, že v Husovi páleno bylo víc, než to, co je lidské, že jde tu více, než o osobní hrdinství, víc, než o akt fimeké a katolické brutálnosti, který působil na cit všech povah šlechtěných!

Co Husa činí světovou národní, toho netřeba připomínati. Dával Bohu, co bylo hodno, ale pověděl také národu, co patří národu. Boj o univerzitu, znárodňování vědecké práce, zásluhy o jazyk literární — to jsou momenty důležité. A pak ten pří- mý styk s lidem — z toho rostou příští voje zlékov!

Ale Hus je osloutostí světovou. Muž, který v boji s autoritou odvolal se k rozumu a místu, aby slepě poslouchal, žádal, aby o lepším byl přesvědčen, ten připravuje novou éru. Z toho boje roste vojně vědecké bažení, přichází osvícenská huat, veske- rem pokrok. Husa v tom prvním boji bylo možno upálit, ale pokrok nebylo už možno zastavit. Elm vědu a křesťanství, křesťan- ství a pokrok postavil proti sobě; Hus sva- tice paměti nalezl syntehsi mezi obojím, spojil obojí: i křesťanství i pokrok, a tedy i pokrok vědecký!

A když křesťanství, tak křesťanství! Ductus Kristova a jeho krásného učení a ne pozlátka, obřady a ornáty; lásku a ne nenávisť, bratrství a ne řemeslo a káseň!

Ne prádnou formu, nýbrž poctivý ob- sah. Když věřit, tož opravdově a srdcem i životem.

Hlověka, za pravdu, za lidství — za kře- stanství čisté a opravdové.
Přál bych si, aby tomu všemu porozuměl socialismus a jistě my, náš socialismus.

ého, není-li odvahy vystoupit ze všech špatností, které člověka degradují a jsou příčinou všech dnešních malých i velkých perň.

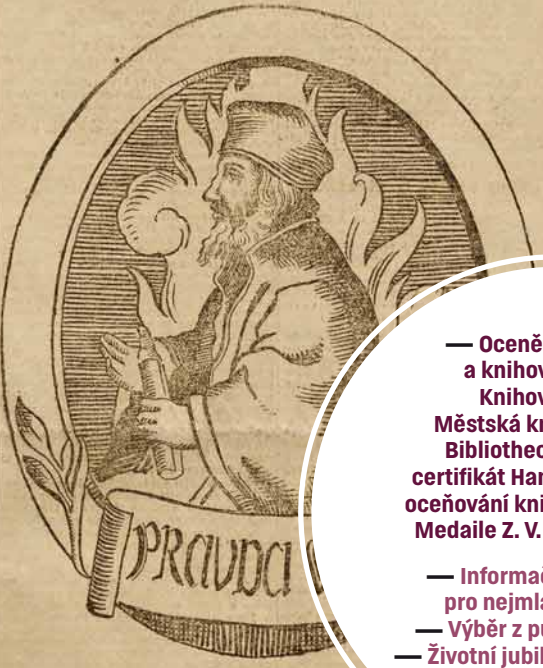
Dr. F. M. Bartoš.

Husovo hrdinství života.

V roce, který v našich vzpomínkách bude nepochybně III. jako rok 2112, setkání se dnešního 6. července a 6. července i bratr Jan, není to ostudná po prví. V předvečer obojí seporu proti Habiburám, v čtyřicetých letech 16. století před odbojem smutnáčkým i před českým poslaním, slavností se 6. července, o smutce mluvíte a naší reformace, i památku Jana Žižky o slavnosti božení husitských duchovních výjimec také osvdy velkého slavnostu mluvíte. K bohobánu připojuje se lok volání, že křesťanství, k ruz- senství, jezt: smoln o umělech rukou křesťan- vojevůdce, než kterým nikdo neuvěřil, jezt: n- kuy jule neuvěřil.

Podívání kontrast povolání i ovdě 21holet! Neupří pondělí svítce Jan vedl vůdce, jezt je takřka vstředem nezdolná vůle jeho! Neví práve dnem nevěstě, že se znova, jako il, před lety, ozve hleso dosto Husa! A přece 19ho bý to křes- tianství světlými zjevn si, Janu, hrabě nepo- chopen vstání jeho světlých, která dolože ne- tiva o hrdinství, a jukým slavností mluví.

Je pravda, že světlostí Husova zjevn nemělo ubírat jeho svat. Tebe se svatí za vlády Moka pro- tivo mnohé z našich dřívých nejm nejví bis- tianství z mlu, lidí dvoje, pažbyho, i nevěstě 21holet! Neupří pondělí svítce Jan vedl vůdce, jezt je takřka vstředem nezdolná vůle jeho! Neví práve dnem nevěstě, že se znova, jako il, před lety, ozve hleso dosto Husa! A přece 19ho bý to křes- tianství světlými zjevn si, Janu, hrabě nepo- chopen vstání jeho světlých, která dolože ne- tiva o hrdinství, a jukým slavností mluví.

- Oceněné knihovny a knihovníci 2023: Knihovna roku, Městská knihovna roku, Bibliotheca inspirans, certifikát Handicap Friendly, oceňování knihoven v krajích, Medaile Z. V. Tobolky, MARK
- Informační vzdělávání pro nejmladší školáky
- Výběr z publikací o filmu
- Životní jubileum M. Svobody, ředitele NTK

- Cyklus o krajských knihovnách**
- Česká knihovna v Calgary
- Knihovny v novém**
- Kulturní centrum Velký mlýn
- Periodika na území dnešní ČR**
- České slovo – deník České strany národně sociální
- Příloha „Děckaři děckařům“**
- Emoce a duševní zdraví

Některé životy o Husovi a jeho díle.

← Helena Dlouhá, nositelka ceny MARK za rok 2023 z knihovny města Ostravy
Foto: archiv KMO

↓ Zástupkyně Městské knihovny Hodonín (vpravo) ředitelka Petra Špačková a Bronislava Lukášová), která letos v Olomouci získala certifikát Handicap Friendly pro osoby zrakově postižené Foto: archiv SDRUK

↑ Irena Štastná, ředitelka Knihovny města Ostravy, která po certifikátu Handicap Friendly pro zrakově postižené (2022) získala letos i certifikát pro osoby se sluchovým postižením Foto: archiv SDRUK

→ Ocenění Medailů Z. V. Tobolky v roce 2023 ve společnosti Tomáše Řeháka, předsedy SDRUK, a Milana Němečka z Ministerstva kultury Foto: archiv SDRUK

Téma – Oceněné knihovny a knihovníci
(bližší informace u jednotlivých článků na s. 383–396)

1 Knihovnou roku 2023 v kategorii „Základní knihovna“ se stala Místní knihovna Halenkovice; knihovnice Pavlína Bieberlová spolu se starostou obce Romanem Kedrušem převzali ocenění z rukou ministra kultury Martina Baxy a generálního ředitele NK ČR Tomáše Foltýna

2 Knihovnou roku 2023 za významný informační počín se stala Městská knihovna v Praze za Kiosek – první samoobslužnou pobočku knihovny v Praze a v ČR; ocenění převzaly zástupkyně knihovny rovněž z rukou ministra kultury a generálního ředitele NK ČR

3 Městskou knihovnou roku 2023 se stala Knihovna Kutná Hora; ocenění převzaly zástupkyně knihovny, ředitelka Gabriela Jarkulišová společně s Kateřinou Mizlerovou, držitelkou ocenění MARK za Středočeský kraj; zde ve společnosti člena hodnotící komise Víta Richtera, místopředsedy Svazu měst a obcí a také primátora Olomouce Miroslava Žbánka (druhý zleva), ministra kultury a předsedy SKIP Romana Giebische Foto: archiv NK ČR

↓ Zástupci celkem 11 knihoven, které letos získaly ocenění Bibliotheca inspirans Foto: archiv SDRUK

- Téma – Oceněné knihovny a knihovníci**
- 383** Knihovna roku 2023 | Blanka Skučková
 - 386** Městská knihovna roku 2023 | Vít Richter
 - 387** Medaile Z. V. Tobolky | Tomáš Kubíček, Jaroslav Císař
 - 390** Bibliotheca inspirans 2023 ocenila komunitní práci knihoven | Markéta Prokeš Wittichová
 - 392** Novinky v ocenění MARK | Monika Kratochvílová
 - 395** Oceňování obecních knihoven v jednotlivých krajích | Irena Brezović
 - 396** Certifikát Handicap Friendly 2023 | Helena Hubatková Selucká
 - 397** Krajské knihovny Česká knihovna v Calgary | Andrea Navarro Željazková
 - 398** Medailonky nadějných Radosti a strasti mladého začínajícího ředitele knihovny | Jakub Vlček
 - 400** Jak vypadají pocity? | Pavlína Lišovská
 - P1** TOP knihy s tematikou duševního zdraví a emocí | vybrala Pavlína Lišovská
 - P2–P3** Pracovní list: Jaké jsou pocity | připravila Pavlína Lišovská
 - P4** Tipy na zajímavé deskové hry | doporučuje Pavlína Lišovská

- 401** Periodika na území dnešní ČR České slovo – deník České strany národně sociální | Kateřina Spurná
- 402** Kronika Vzdálené vrcholky hor (k životnímu jubileu Martina Svobody, ředitele Národní technické knihovny) | Bohdana Stoklasová, biografický box: Michaela Dombrovská
- 405** Anketa – 75 let časopisu Čtenář | Briana Čechová, Petra Řoutilová
- Události**
- 404** Výstava o 70 letech Knihovnického institutu | RKS
- 406** Konference Knihovny současnosti – 31. ročník | Zuzana Kantová
- Současná literatura**
- 408** Výběr z publikací o filmu | Milan Valden
- Vzdělávání**
- 410** Na cestě od autora ke čtenáři v knihovně (informační vzdělávání pro nejmladší školáky) | Pavlína Mazáčová
- 414** Knihovny v novém Kavárna, nebo knihovna? Kulturní centrum Velký mlýn! | Lenka Hanzlíková
- Právní poradna**
- 416** Způsob půjčování knihovních dokumentů | Jiří Klusoň
- 418** Psalo se jinde | Renáta Krejčí Salátová
- 419** Ze světa | Roman Giebisch
- 420** Literární výročí Prosinec | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

- Topic – Award-winning libraries and librarians**
- 383** Library of the Year 2023 | Blanka Skučková
 - 386** Municipal Library of the Year 2023 | Vít Richter
 - 387** Tobolka Medals | Tomáš Kubíček, Jaroslav Císař
 - 390** Bibliotheca inspirans 2023 in appreciation of the community work of libraries | Markéta Prokeš Wittichová
 - 392** Latest MARK awards | Monika Kratochvílová
 - 395** Awards for local libraries in individual regions | Irena Brezović
 - 396** Handicap Friendly certificate 2023 | Helena Hubatková Selucká
 - Expatriate libraries**
 - 397** The Czech Library in Calgary | Andrea Navarro Željazková
 - Promising profiles**
 - 398** Joys and sorrows of a young novice library director | Jakub Vlček
 - Child specialists to child specialists – supplement**
 - 400** What do feelings look like? | Pavlína Lišovská
 - P1** TOP books on mental health and emotions | selected by Pavlína Lišovská
 - P2–P3** Worksheet: What the feelings are | drawn up by Pavlína Lišovská
 - P4** Tips on interesting board games | recommended by Pavlína Lišovská
 - Periodicals in what is now the Czech Republic**
 - 401** České slovo – Czech National Socialist daily | Kateřina Spurná
 - Chronicle**
 - 402** Distant mountain peaks (celebrating with Martin Svoboda, Director of the National Technical Library) | Bohdana Stoklasová; biography box: Michaela Dombrovská
 - 405** Survey – 75 years of Čtenář | Briana Čechová, Petra Řoutilová
 - Events**
 - 404** Exhibition on the 70th anniversary of the Library Institute | RKS
 - 406** Libraries Today – 31st annual conference | Zuzana Kantová
 - Contemporary literature**
 - 408** Selection of publications on film | Milan Valden
 - Education**
 - 410** On the way from the author to the reader at the library (information education for the youngest pupils) | Pavlína Mazáčová
 - Libraries afresh**
 - 414** Cafe, or library? Velký mlýn Cultural Centre! | Lenka Hanzlíková
 - Legal aid centre**
 - 416** A method of borrowing library documents | Jiří Klusoň
 - 418** Written elsewhere | Renáta Krejčí Salátová
 - 419** From the World | Roman Giebisch
 - 420** Literary anniversaries December | Milan Valden

INHALT

- Thema – Preisgekrönte Bibliotheken und Bibliothekare**
- 383** Bibliothek des Jahres 2023 | Blanka Skučková
 - 386** Die Stadtbibliothek des Jahres 2023 | Vít Richter
 - 387** Z. V. Tobolka Medaille | Tomáš Kubíček, Jaroslav Císař
 - 390** Bibliotheca inspirans 2023 schätzte die Gemeinschaftsarbeit der Bibliotheken | Markéta Prokeš Wittichová
 - 392** Neuigkeiten im MARK Bewertung | Monika Kratochvílová
 - 395** Bewertung der kommunaler Bibliotheken in einzelnen Regionen | Irena Brezović
 - 396** Handicap Friendly Zertifikat 2023 | Helena Hubatková Selucká
 - Landsmännische Bibliotheken**
 - 397** Tschechische Bibliothek in Calgary | Andrea Navarro Željazková
 - Medaillons der Hoffnungsträger**
 - 398** Die Freuden und Sorgen eines jungen angehenden Bibliotheksdirektors | Jakub Vlček
 - Beilage – Kinderbibliothekare für Kinderbibliothekare**
 - 400** Wie sehen Gefühle aus? | Pavlína Lišovská
 - P1** TOB Bücher mit dem Thema psychische Gesundheit und Emotionen | ausgewählt von Pavlína Lišovská
 - P2–P3** Arbeitsblatt: Was für die Gefühle sind | bereitet von Pavlína Lišovská
 - P4** Tipps für interessante Brettspiele | empfiehlt von Pavlína Lišovská
 - Zeitschriften auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik**
 - 401** České slovo – die Zeitschrift der Tschechischen Nationalsozialen Partei | Kateřina Spurná
 - 402** Chronicle Ferne Berggipfel (zum Jahrestag des Lebens von Martin Svoboda, der Direktor des Nationalen Technischen Bibliothek) | Bohdana Stoklasová; biografische Box: Michaela Dombrovská
 - 405** Umfrage – Čtenář feiert 75 Jahre | Briana Čechová, Petra Řoutilová
 - Ereignisse**
 - 404** Ausstellung über 70 Jahre der Bibliotheksinstitut | RKS
 - 406** Konferenz Knihovny současnosti – 31. Jahrestag | Zuzana Kantová
 - Gegenwärtige Literatur**
 - 408** Eine Auswahl an Veröffentlichungen zum Film | Milan Valden
 - 410** Ausbildung Auf dem Weg vom Autor zum Leser in der Bibliothek (Informationsbildung für die jüngsten Schulkinder) | Pavlína Mazáčová
 - Bibliotheken in den neuen Manteln**
 - 414** Café oder Bibliothek? Kulturzentrum Velký mlýn! | Lenka Hanzlíková
 - 416** Rechtsberatung Methode zum Ausleihen von Bibliotheksdokumenten | Jiří Klusoň
 - 418** Es wurde woanders geschrieben | Renáta Krejčí Salátová
 - 419** Aus der Welt | Roman Giebisch
 - 420** Literarische Jahrestage Dezember | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Profesní prestiž

Milé čtenářky, milí čtenáři, konec každého roku bývá zpravidla věnován bilancování nejrůznějších oblastí lidského konání. Knihovnictví není výjimkou. Rozsáhlý prostor listopadového vydání *Čtenáře* věnovaný tématu „Oceněné knihovny a knihovníci“ je toho dokladem. I když výčet není absolutně vyčerpávající, ta nejpodstatnější ocenění a jejich aktuální laureáti jsou zde uvedeni. Bráním se použít otřepaného: Sláva vítězům, čest poraženým, protože vítězi jsou podle mého názoru všichni nominovaní. A ocenění mohou získat jen někteří...

Knihovny a jejich pracovníci jsou dnes již nesrovnatelně ambicióznější a suverénnější, než tomu bylo ještě před několika desetiletími, kdy jsem v oboru začínal. Vývoj a čas se někde zastavil možná jen před těmi nejnemenšími místními knihovnami, čímž se však nechci dotknout těch obcí, kde je dnes knihovna doslova jejich kulturním i společenským srdcem. Ale vzhledem k tomu, že předchozího dne před vyhlášením Knihovny roku a dalších ocenění byly oceňovány rovněž zdravotní sestry roku a ještě předtím učitelé a následující dny zase vědci, znovu se mi vetřely do mysli někdejší již zasuté otázky týkající se prestiže oboru. „Mezi svými“ jsem měl pocit, že už mnohé z toho opadlo a odpadlo. Každý, kdo svůj obor opravdu umí a věnuje se mu s plným zaujetím, dělá ve svém ranku záslužnou práci... Jenže média mě záhy vyvedla z omylu. Aspoň takový dojem jsem získal. V televizi totiž věnují zpravidla největší pozornost aktuálnímu zpravodajství. Z obrazovky na mne promlouvaly učitelky, zdravotní sestry, byla představena jejich působitě. K zásluhám oceněných spolupracovníků se vyjadřovaly jejich kolegyně. Stejně tak mladí vědci, kteří získali finanční grant, předkládali své představy, jak se získanými prostředky naloží ve prospěch své výzkumné činnosti.

Nesedím sice neustále před televizí, ale nositelé ocenění Knihovna roku či Městská knihovna roku by se v šotech nejspíš ani nemohli objevit. Zrcadlová kaple Klementina a její okolí byly televizních štábů zcela prosté. Pochybuji, že by organizátoři slavnostního vyhlášení knihovnických ocenění opominuli tento slavnostní akt nahlásit médiím. Výběrově jsem si to ověřil a bylo mi to potvrzeno. Vyplývá mi z toho jediné: knihovny a knihovnictví stále nemají ve společnosti dostatečnou prestiž nebo nejsou pro ni dostatečně atraktivní! Rád se nechám přesvědčit o opaku. Nebo že by epidemie zrovna skolila zpravodajské redaktory, kamera nedopatřením spadla do kanálu nebo došlo ke střetu auta televizního štábu s tramvají?

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno

tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Bc. Kateřina Bajo, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojičíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojičíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 13. 11. 2023, vyšlo 20. 11. 2023. Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Popíska k titulní straně obálky

České slovo, 6. července 1924, č. 158. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 25 A

Foto: Knihovna Národního muzea

Knihovna roku 2023

Cena se uděluje k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo za mimořádný přínos k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. Ocenění vychází z nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělených Ministerstvem kultury.

Ocenění předával Martin Baxa, ministr kultury a také autor předmluvy publikace Knihovna roku 2023 a dalších knihovnických ocenění

Foto: archiv NK ČR

Uděluje se ve dvou kategoriích:

a) základní knihovna

Kategorie je určena především knihovnám v malých obcích, kde působí dobrovolní knihovníci, jako vyjádření veřejného uznání této prospěšné práce. Smyslem je ocenit knihovny, jejich pracovníky i obce za úsilí o rozvoj knihovnických služeb a čtenářství. Kritéria pro hodnocení postihují šíři a rozmanitost práce knihoven i existenci základních podmínek vytvářených samosprávou. Soutěž reflektuje přeměnu knihoven především v malých městech a obcích na moderní centra kulturního a společenského života.

b) významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb

Cena v této kategorii se uděluje fyzické osobě nebo provozovateli knihovny za mimořádný přínos k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. Tato stručná definice otvírá prostor pro zviditelnění široké škály projektů: digitalizační a výzkumné projekty, databáze, komunitní aktivity, podpora regionálních tradic či využití nejmodernějších technologií při provozu knihoven. Mnohá lokální řešení mají nadregionální i mezinárodní přesah a jsou inspirací pro ostatní knihovny.

VÍTEZ KATEGORIE ZÁKLADNÍ KNIHOVNA

Místní knihovna obce Halenkovice, Zlínský kraj (www.knihovna.halenkovice.cz) – vybudování architektonicky nadčasového prostoru knihovny s citlivě zakomponovanými prvky lokální historie, nadstandardní podpora zřizovatele a osobní a hluboce lidský přístup knihovnice při proměňování knihovny v živé komunitní centrum.

Knihovna sídlí v nových moderních prostorách, které jsou bezbariérové. Díky rozšíření provozní doby se zařadila mezi profesionální knihovny. V loňském roce uspořádala 40 akcí pro veřejnost. Velmi dobře spolupracuje se základní i mateřskou školou. Pro děti pořádá například *Noc s Andersenem*, lekce šachu a dámy, kurzy zpěvu country písniček. Úspěšnou akcí byla *Slavnost Slabikáře a Pasování na čtenáře*. Knihovna se zapojuje také do projektu *S knížkou do života (Bookstart)* a pořádá *Setkání pro maminky s dětmi*. Pro veřejnost proběhly kurzy 3D tisku, pro seniory se uskutečňují kurzy v rámci projektu *Moudrá sovička*. Konají se zde kurzy angličtiny. Knihovna plní většinu knihovnických standardů včetně zajišťování nákladů na nákup nových knih. Navíc využívá mimořádné výměnné soubory knih, audioknih i společenských her z krajské knihovny.

Statistické ukazatele za rok 2022

počet obyvatel: 2 020	počet výpůjček: 5 389
počet čtenářů celkem: 320	velikost knihovního fondu: 7 796 knihovních jednotek
počet návštěvníků celkem: 2 590	kontakt: knihovna@halenkovice.cz

DIPLOM – ZÁKLADNÍ KNIHOVNA

Místní lidová knihovna Sněžné, Kraj Vysočina (<https://knihovnasnezne-cz.webnode.cz>) – vytvoření živého komunitního centra, originální podpora a rozvoj dětského čtenářství hravou formou a uplatňování inspirativních témat oslovujících všechny generace.

Knihovna obdržela v soutěži Vesnice roku 2023 diplom Vesnická knihovna Kraje Vysočina. Funguje především jako živé komunitní centrum, které slouží příslušníkům všech věkových kategorií a sociálních skupin. Je přizpůsobena setkávání; lidé zde mohou trávit volný čas. Aktivně spolupracuje nejen s místní základní a mateřskou školou, ale také se školou v sousední obci. Přípravuje pro žáky programy a besedy, kam jsou zváni regionální spisovatelé i současní známí autoři. Akce s větším počtem účastníků se konají v přilehlém sále. Malé čtenáře motivuje ke čtení a k zájmu o literaturu soutěžemi *Nejhezčí čtenářský deník* a *Čtenář roku*. V rámci výpůjčkových služeb nabízí čtenářům půjčování e-knih.

Statistické ukazatele za rok 2022

počet obyvatel: 734	počet výpůjček: 674
počet čtenářů celkem: 74	velikost knihovního fondu: 2 048 knihovních jednotek
počet návštěvníků celkem: 1 228	kontakt: knihovna@snezne.cz

DIPLOM – ZÁKLADNÍ KNIHOVNA

Obecní knihovna Dolní Břežany, Středočeský kraj (<https://www.ric-dolnibrezany.cz/knihovna-2>) – mimořádný přínos v rozvoji místní komunity, kreativní a interaktivní přístup ke čtenářům všech věkových skupin a podpora vzdělávání a kultury v obci.

Knihovna obdržela v soutěži Vesnice roku 2023 diplom Vesnická knihovna Středočeského kraje. Komunitní centrum, jehož součástí je i knihovna, provozuje také infocentrum, multifunkční sál a mateřské centrum. Knihovna a mateřské centrum intenzivně spolupracují a vzájemně se

doplňují při organizování svých aktivit. V knihovně pravidelně tráví volný čas maminky s dětmi a děti mladšího školního věku; je také místem relaxace a odpočinku pro dospělé. Spolupráce se základní školou je standardní aktivitou knihovny. Důležitou součástí komunitního centra je také zahrada. Nabízí nejen herní prvky pro děti, venkovní kuchyni, ale také ozvučené pódium. Komunitní zahradu využívá knihovna pro organizování akcí zejména pro děti. Komunitní centrum v Dolních Břežanech naplňuje beze zbytku vše, co si pod tímto názvem můžeme představit.

Statistické ukazatele za rok 2022

počet obyvatel: 4 842	počet výpůjček: 8 823
počet čtenářů celkem: 468	velikost knihovního fondu: 3 805 knihovních jednotek
počet návštěvníků celkem: 5 269	kontakt: vidova@dolnibrezany.cz

VÍTEZ KATEGORIE VÝZNAMNÝ POČIN V POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH KNIHOVNICKÝCH A INFORMAČNÍCH SLUŽEB

Městská knihovna v Praze: Kiosek – první samoobslužná pobočka v síti Městské knihovny v Praze (a ČR) – průkopnické zavedení konceptu samoobslužnosti, které pomůže významně rozšířit stávající služby knihovny a je inspirací pro celý systém knihoven.

Cílem projektu je prostřednictvím technologií zrychlit výpůjční služby, rozšířit provozní dobu a posílit komunitní roli knihoven. Rutinní práce je svěřena technologiím a nenahraditelný lidský přístup věnován přímé péči o návštěvníky knihovny. Kiosek je otevřen v obchodním Centru Černý Most od března 2022 sedm dní v týdnu v době od 9 do 21 hod. Na ploše 29 m² nabízí především výpůjční služby, vyzvednutí rezervací, ale je možné i posezení a přístup na wifi. Osobní asistence knihovníka je dostupná v pondělí odpoledne, v další všední dny se nabízí vzdálená podpora přes obrazovku. Podstatou a hlavním přínosem je však samoobslužnost, a to od vstupu (dveře se otevřou po načtení čtenářského průkazu) přes půjčování a vracení knih až po platbu kartou. Jde o koncept, který přibližuje rychlou službu knihovny do místa, kde denně proudí tisíce návštěvníků. Knihovna se tak stává přirozenou součástí nabídky rušného obchodního centra a v sousedství komerčních služeb nabízí možnost zklidnění i krátkého odpočinku.

DIPLOM

Krajská vědecká knihovna v Liberci: Knihovna v Křišťálovém údolí – realizace aktivit v rámci celokrajské kampaně CrystalValley (Křišťálové údolí), jejímž cílem je propagace regionu jako kolébky sklářského a bižuterního průmyslu, jeho historie i současnosti, je také inspirací pro podporu regionální historie a tradic a vzorovým příkladem implementace Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–27.

Projekt je příkladem spolupráce mnoha regionálních partnerů, mezi nimiž knihovna hraje významnou roli. Přesvědčivý koncept vedl i k získání finančních prostředků, které umožnily realizovat soubor aktivit vedoucích k posilování regionální integrity: knihovníci zpracovali medailony významných sklářů včetně natočení a zpracování jejich životních příběhů, proběhla venkovní výstava *Skláři z Křišťálového údolí* za účasti autorů, uskutečnily se literární výlety po stopách sklářů s průvodci – knihovníky v dobových kostýmech. S mimořádným zájmem se setkal dvoudenní *Křišťálový trh v knihovně*. Všechny tyto aktivity probíhající v letech 2022 a 2023 jsou skvělým příkladem implementace Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021 až 2027 a činí z knihovny významného partnera při realizaci velkých projektů a rozvoji kraje.

BLANKA SKUČKOVÁ | blanka.skuckova@mkcr.cz

Městská knihovna roku 2023

Jako každé léto, i to letošní bylo zasvěceno hledání našich nejlepších městských knihoven. V roce 2023 byly do druhého kola vybrány městské knihovny v Havířově, Kutné Hoře, Kyjově, Litvínově, Novém Bydžově, Ostrově nad Ohří, Přelouči, Táboře. Městskou knihovnu 2023 jsme hledali již poctnácté a musím konstatovat, že vyhodnocení té nejlepší se stává rok od roku složitější.

V prvních ročnících bylo běžné, že se pozornost soustředila na několik málo favoritů, ale současné knihovny se rychle rozvíjejí, více se staví a rekonstruuje a uplatňují se nové nápady. O to je složitější vybrat tu nejlepší. Při hodnocení používá komise (Daniela Divínová, Kateřina Hubertová, Vít Richter, Marie Šedá) dost komplikovaný hodnotící systém se čtyřiceti kritérii. Každý komisař k nim přiděluje body, ty se sčítají, váží podle významu a nakonec se ještě hlasuje. Je to tedy složitá matematika.

V letošním roce první místo po velmi těsném hlasování získala **Knihovna Kutná Hora**, vedená Gabrielou Jarkulišovou. Od roku 2022 působí v kompletně zrekonstruovaném historickém objektu školy (pozn. red.: blíže viz Jak Kutná Hora ke knihovně přišla. *Čtenář*, č. 9/2022, s. 332–334). Je vybavena moderními systémy, pohodlným a přívětivým zázemím. Najdeme zde zákoutí s četbou pro různé věkové i zájmové skupiny čtenářů. Kromě tradičních výpůjčních služeb knihovna provozuje Knihovnu věcí, kde nabízí dětem i dospělým půjčování předmětů – od didaktických pomůcek až po malířské stojany, šicí stroje nebo stany. Součástí knihovny je také příjemná kavárna a parkoviště se třemi desítkami parkovacích míst. Knihovna poskytuje široké spektrum odborných přednášek, besed, seminářů, workshopů, dílen, multikulturních aktivit, koncertů, výstav. Nabízí studijní, přednáškové a badatelské prostory pro veřejnost (<https://www.knihovna-kh.cz/>).

V těsném závěsu se umístila **Městská knihovna Havířov**, vedená Dagmar Čuntovou. Knihovna působí ve větším městě, a proto nabízí své služby také prostřednictvím devíti poboček ve všech městských částech, provozuje Městské informační centrum a výstavní expozici Historie psaná uhlím. Věnuje se zvyšování finanční gramotnosti dětí, ve své Roboherně pořádá workshopy robotiky a programování, poskytuje kurzy počítačové a mediální gramotnosti pro seniory. Mezi mladými je velmi populární K-klub. Velmi intenzivně podporuje čtenářství, organizuje čtenářské dílny ve školách, spolupracuje s domovy pro seniory, kde probíhá pásmo besed převážně s regionálními tématy, a využívá dobrovolníky především z řad mládeže (<https://knihovnahavirov.cz/>).

V pořadí třetí oceněnou knihovnou je **Městská knihovna Litvínov**, vedená Marcelou Güttnerovou. Ačkoliv knihovna působí v sociálně složitém regionu, stala se uznávaným a živým centrem, kde se lidé setkávají, vzdělávají, navazují nová přátelství a posilují komunitní život. Skvělým projektem je dětská herna, která slouží nejen k informačně vzdělávacím lekcím pro školy a další vzdělávací instituce, ale také pro volnočasové aktivity dětí. Najdeme zde kreativní a tvořivé dílny, prostory vybavené novými médii, technologiemi i roboty. Součástí knihovny je teen zóna pro mládež od 15 let, nazvaná Komnata nejvyšší potřeby. Mladým lidem je určena Knižní ozdravovna. Knihovna nabízí vzdělávací programy pro širokou veřejnost včetně seniorů a zapojuje se do všech celostátních projektů na podporu čtenářství (<https://www.knihovna-litvinov.cz/>).

VÍT RICHTER | Vit.Richter@nlp.cz

Medaile Z. V. Tobolky 2023

Některá cena s sebou přináší riziko diskreditace pro toho, kdo ji získává. To může být způsobeno buď cenou samotnou, nebo tím, kdo ji předává. Jiné ceny jsou v rukou vousatých komisí a je zapotřebí z nich či z jejich nositelů před předáním důkladně setřít prach. Pak je tu řada ocenění, která jsou jen dokladem prchavých mód a tékavosti zájmu. Na jejich nositele a často i na důvod, proč byly uděleny, si nevzpomeneme už v následující sezóně.

Ale jsou ceny, které mají paměť a které tvoří paměť. Ceny, které jsou výrazem etického hodnocení ve vztahu k oboru, v němž se udělují. Nesou sdělení, které je spojeno se samotnými základy dané profese, a říkají, na jakých hodnotách stojí. Takové ceny, bez ohledu na jejich reálnou váhu, jsou ve skutečnosti závažím. Ukotvují význam toho, za co se udělují, na časové ose, která přítomnost oboru spojuje s minulostí a projektuje jej do budoucnosti.

A k těm bezesporu patří i Medaile Z. V. Tobolky. Jedno z nejtěžších závaží knihovnického oboru u nás. Ukazuje totiž, jaké hodnoty aktuálně knihovnická práce nese, jak sebevědomě je knihovnictví součástí společenské praxe a jaké závazky na sebe je ochotno brát. Nu, a je také závažím pro svého držitele. Převzetím ceny totiž jeho práce nekončí, ale v jistém smyslu znovu začíná – nasvícena mihotavě nazlátlým odleskem muže s vysokým bronzovým čelem.

Letošní ročník udělování medaile tradičně proběhl ve dvou kategoriích: *Za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví*, tedy za činnost, která výrazným způsobem aktuálně ovlivnila či ovlivňuje podobu knihovnické práce v oblasti kulturní, vzdělávací a komunitní role knihoven, a má dopad, který překračuje význam regionu. A v tom druhém případě *Za celoživotní práci v českém knihovnictví*. Množství laureátů v daném roce je omezeno na tři osobnosti v první kategorii a jednu v kategorii druhé. Selektce je přísná a kritéria pro ni ještě přísnější. Přesto se každým rokem opakuje situace, kdy komise musí s velkým úsilím z navržených vybrat pouhou trojici a pro ocenění za celoživotní přínos pak jednu jedinou osobnost. Konkurence je silná a rozhodování nelehké. Jeho charakteristickým rysem je dlouhá a rozšafná diskuse, při níž se zvažuje celá řada aspektů nejenom oborových, ale i mezioborových a společenských. A nejinak tomu bylo i letos...*

* Pozn. red.: Tato část příspěvku vznikla ještě před slavnostním ceremoniálem udělování ocenění...

Komise se rozhodla v roce 2023 **udělit ocenění za celoživotní práci v českém knihovnictví Zdeňku MATUŠÍKOVÍ**. Narodil se v Kroměříži a studoval v Praze Vysokou školu politickou. Před listopadem 1989 pracoval v redakci časopisu *Nová mysl*, kde měl na starosti rešerše a excerpci novinek ze světového tisku. V roce 1990 nastoupil do Národní knihovny ČR (NK ČR), kde pracoval v oddělení studoven v tzv. Depozitní knihovně UNESCO, OSN a FAO. V roce 1993 se stal vedoucím oddělení studoven a zástupcem ředitele odboru služeb. V letech 1993/1994 absolvoval rekvalifikační kurz.

Z. Matušík je uznávaným odborníkem na problematiku autorského práva v prostředí knihoven. Od poloviny 90. let minulého století se aktivně zapojuje do přípravy a prosazování všech novel autorského zákona. Právě díky jeho návrhům mají české knihovny možnost uzavírat licenční smlouvy na půjčování nosičů zvuku, na veřejné čtení i elektronické dodávání dokumentů a také možnost kopírování obálek a obsahů knih, prezenční půjčování kvalifikačních prací. Angažoval se také při uzavírání licenčních smluv na zpřístupnění děl nedostupných na trhu a také při přípravě novely daňových zákonů s cílem snížení DPH na e-knihy a e-výpůjčky.

Byl dlouholetým předsedou zahraniční sekce SKIP, kdy využíval své výborné jazykové znalosti (angličtina, němčina, ruština). Dlouhodobě zastupoval SKIP a české knihovny v legislativní skupině EBLIDA. Podílí se na vzniku normativních dokumentů pro oblast služeb knihoven a zabývá se právními a dalšími aspekty poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb, například při přípravě novely knihovního zákona. Je aktivní ve spolkovém životě, kde se soustředil na oblast mezinárodních vztahů. Publikoval řadu odborných článků a studií.

V roce 2020 získal ocenění „Pražský knihovník“ a v roce 2022 mu byla udělena „Cena českých knihovníků“. Milovník vážné hudby a divadla je již několikrát dědečkem.

Ocenění za významný přínos českému knihovnictví se komise v roce 2023 rozhodla udělit: **Lence DOSTÁLOVÉ**

Vystudovala Filozoficko-přírodovědeckou fakultu, obor Informační studia a knihovnictví na Slezské univerzitě v Opavě. Svou profesní činnost v oblasti knihovnictví zahájila v roce 2006, kdy pracovala v Knihovně J. Mahena v Brně. V roce 2019 přešla do Moravské zemské knihovny, kde bylo právě založeno Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven (<https://mcrvk.mzk.cz/>; dále jen Centrum).

Svémi aktivitami postupně naplnila poslání nové instituce. Vybuodovala webové stránky Centra, které dnes obsahují bohatý souhrn informací k výstavbě a rekonstrukci knihoven (standardy, doporučení, zdroje financování, příklady dobré praxe aj.). Iniciovla a realizovala projekt na vybudování Databáze novostaveb a rekonstrukcí knihoven v ČR.

Ve své práci se věnuje především metodice, poradenství, přednáškové činnosti, spolupracuje na vydávání doporučení a publikací věnovaných prostorám knihoven (např. *Jak řídit knihovnu, Knihovna v obci, Veřejné knihovny Jihomoravského kraje 2015–2021*); je autorkou mnoha článků v odborném knihovnickém tisku (*Čtenář, Duha, U nás, Bulletin SKIP*). V letošním roce vydala informativní brožuru pro knihovníky a zřizovatele knihoven *Knihovna – srdce obce* (spolupráce s arch. Tomášem Hořavou). Je realizátorkou výstavy „re(VIZE) knihoven 21. století – prostor – funkce – příležitost“.

Její metodická činnost má i mezinárodní přesah. Je členkou pracovní skupiny Architecture Group organizace LIBER. V českém prostředí spolupracuje s Fakultou architektury Vysokého učení technického v Brně, a to především s mladými studenty z ateliéru Občanské stavby. V roce 2022 iniciovala praktický seminář pro knihovníky a zřizovatele/provozovatele knihoven „Jak na prostory knihoven“ (proběhly v Brně, Ostravě i v Praze). Je neúnavnou propagátorkou nových a neotřelých řešení prostor knihoven se zřetelem na nové trendy a potřeby.

Miloslavu LINCOVI

Po nedlouhém působení v Knihovně Jiřího Mahena v Brně pracuje od roku 2008 v Městské knihovně v Praze, kde své dosavadní zkušenosti uplatnil při realizaci nových nápadů a velmi rychle se vypracoval na pozici metodika několika obvodních knihoven. V současné době pracuje jako metodik v oddělení metodiky služeb a je členem strategického týmu.

Svůj organizační talent uplatnil při organizování akcí pro veřejnost a při realizaci nových cyklů především neformálního vzdělávání; nejvíce nápadů a energie věnuje rozvoji služeb pro mládež. Řadu let se věnuje rozvoji kreativity dětí a mládeže především na literárním poli. Pro příznivce a tvůrce sci-fi a žánru fantasy založil cyklus literárních dílen „Mistři písmen, učni slov“; během pandemie pak jeho online podobu „Sed' doma a piš“. Setkávání začínajících autorů inspirovalo i další knihovny v ČR. Festival CONiáš je už sedmáct let svátkem příznivců sci-fi a fantasy. Přivítali zde i zahraniční hosty.

M. Linc je i autorem Konceptce rozvoje služeb pro mládež, kterou naplňuje vymyšlením a pořádáním zážitkových akcí a festivalů, tvořivých aktivit a nových služeb. Řadu let se těšila velké popularitě i celostátní knihovnická konference „Do černého“, kterou vymyslel, inicioval a organizoval. Rovněž jeho projekt „Kreativní knihovna“ – mini síť tvořivých dílen Městské knihovny v Praze se setkal s velmi pozitivním ohlasem, a to zvláště řemeslná dílna na Smíchovské náplavce DOK16.

Byl to právě M. Linc, kdo se během pandemie a nucené uzavírky knihovny intenzivně věnoval rozvoji služeb v online prostoru a učil knihovníky, jak online nástroje a platformy rutinně využívat.

Romanu DUBOVI

Vystudoval kulturní historii a po více než desetileté praxi v mediální sféře se stal v červnu 2009 ředitelem Městské knihovny v Písku. Od počátku svého působení se zaměřil na změnu pozice knihovny v kulturním a společenském životě města; výsledkem je realizace projektu „Městská knihovna Písek a centrum vzdělávání“. Knihovna je dnes přirozeným komunitním centrem města. Základem a předpokladem její činnosti se stala rekonstrukce prostor bývalé školy, které jsou řešeny multifunkčně.

Knihovna nabízí dramaturgicky zajímavý kulturní program pro všechny věkové kategorie. Představuje místo příjemného, bezpečného a bezbariérového setkávání, sdílení a inspirace pro všechny členy komunity. Přesvědčivě to dokládá vzrůstající, trvalý a aktivní zájem neziskových a školských organizací a dalších subjektů o spolupráci a partnerství s knihovnou (např. Svazek obcí regionu Písecko, Národní pedagogický institut, Jihočeská univerzita). Přesvědčivě to dokumentují i statistické ukazatele činnosti knihovny v roce 2022: 1303 pořádaných vzdělávacích akcí pro 14 500 účastníků a dalších 296 kulturních akcí pro 14 000 návštěvníků.

R. Dub se v poslední době soustřeďuje na začlenění pozice učícího knihovníka do knihovnické praxe nejen v samotné městské knihovně, ale i na úrovni širšího regionu. V dubnu 2023 knihovna uspořádala seminář „Když učí knihovnik“.

— — —

Letos došlo i k mimořádnému udělení medaile Z. V. Tobolky profesoru Tomáši Kubíčkoví, řediteli Moravské zemské knihovny. S návrhem na jeho ocenění přišla členka komise Martina Wolna za jejím předsedou Tomášem Řehákem. Ten nápad podpořil. Vzhledem k faktu, že je T. Kubíček jak členem komise pro udělování medailí, tak i předsedou Nadace knihoven ČR, sešla se komise mimořádně a tajně bez něho. S nadsázkou řečeno, tohle „spiklenecké“ jednání návrh jednomyslně podpořilo a schválilo udělení mimořádné medaile. Celá akce zůstala v naprostém utajení až do samotného slavnostního ceremonálu na konferenci *Knihovny současnosti*. O to větším překvapením pak bylo pro samotného laureáta.

Tomáš KUBÍČEK vystudoval bohemistiku a historii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity; v roce 2008 se stal docentem na Univerzitě Karlově v Praze a v roce 2013 získal titul profesor na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Jako vědecký pracovník působil v Moravském zemském muzeu a v Akademii věd ČR, jako pedagog na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, Univerzitě Palackého v Olomouci; dosud vyučuje na Univerzitě Karlově.

V roce 2014 se stal ředitelem Moravské zemské knihovny v Brně (MZK). Je také členem Ústřední knihovnické rady a působí i v dalších knihovnických orgánech a sdruženích. Je autorem několika literárněvědných publikací – např. *Literární Morava, Česká literatura v německých překladech, Středoevropan Milan Kundera* nebo *Milan Kundera (neztracen) v překladech*.

Zasloužil se o výrazný rozvoj aktivit MZK směrem do zahraničí, zejména prostřednictvím Českého literárního centra či reprezentací České republiky na zahraničních knižních veletrzích.

V roce 2015 přijal výzvu a zavázal MZK vyvinout portál *Knihovny.cz*. Obdobně se zapojil do spolupráce s NK ČR a Knihovnou akademie věd ČR na zachování a rozvoji *České digitální knihovny*, za jejíž provoz je nyní MZK odpovědná.

Jeho přátelský vztah s manželi Kunderovými vedl k myšlence umístění Kunderovy soukromé knihovny do MZK; v jejích prostorách byla Knihovna Milana Kundery otevřena 1. 4. 2023. Jedná se o mimořádný počín, protože tato knihovna je netradiční a nadčasová svou koncepcí, která pracuje s vizí moderní, multimediální badatelny, slibující zajímavou budoucnost a rozvoj.

TOMÁŠ KUBÍČEK | Tomas.Kubicek@mzk.cz
JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

Bibliotheca inspirans 2023 ocenila komunitní práci knihoven

Bibliotheca inspirans 2023 je ocenění pro knihovny, které dokázaly skvěle pojmout svou komunitní roli v obci. Ocenění letos získaly knihovny, které pro své okolí fungují jako místo setkávání, organizují programy pro děti, upevňují vztahy napříč generacemi, pomáhají v integraci ukrajinským uprchlíkům nebo se angažují v osvětě o udržitelnosti. Ocenění uděluje Nadace OSF společně s Českou spořitelnou.

Ocenění Bibliotheca inspirans letos získalo jedenáct knihoven: Knihovna J. M. Hovorky, Statenice; Knihovna města Ostravy, pobočka Přívoz; Knihovna Třinec; Knihovna U Mokřinky v Mokrém; Knihovna Ústeckého kraje, Masarykova veřejná knihovna Vsetín; Městská knihovna Beroun; Knihovna města Hradce Králové; Městská knihovna Litvínov; Městská knihovna Mikulov; Místní knihovna Velké Karlovice. Knihovny, které pomáhají upevňovat komunity, získaly od Nadace OSF a České spořitelny mediální podporu a mikrogrant ve výši 10 000 nebo 20 000 korun, které využijí pro další rozvoj svých aktivit.

O OCEŇENÍ

Nadace OSF ve spolupráci s Českou spořitelnou oceněním Bibliotheca inspirans podporuje knihovny, které přinášejí příklady dobré a inspirativní praxe. Minulý ročník byl zaměřen na ocenění aktivit v oblasti mediálního vzdělávání. V příštím roce bude nominační formulář stejně jako u letošního ročníku otevřen veřejnosti, návštěvníkům knihoven i knihovnické obci.

O výběru ocenění Bibliotheca inspirans 2023 rozhodla porota ve složení: Tomáš Jindříšek (expert v oblasti marketingové komunikace), Kateřina Jiřinová (expertka v oblasti vzdělávání, kritického myšlení a fungování komunit), Tereza Lišková (koordinátorka programu Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím a novinářka), Andrea Studihradová (CSR manažerka České spořitelny), Ladislava Zbieczuk Suchá (Katedra informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity).

PŘEDÁNÍ OCEŇENÍ

Proběhlo 12. 9. 2023 v Olomouci během největší české knihovnické konference *Knihovny současnosti*. Nadace OSF ve spolupráci s Českou spořitelnou prostřednictvím ocenění podporuje knihovny, které vzdělávají společnost a zároveň inspirují ostatní knihovny. Letošní druhý ročník se zaměřil na knihovny, které vytvářejí prostor pro dialog, celoživotní vzdělávání a dobré sousedské vztahy. *Zaměření letošního ročníku reflektuje, jak nás dění posledních let vede k tomu, abychom si znovu pojmenovali sdílené hodnoty a v souladu s nimi také jednali. Letošní nominace, kde se objevilo 89 knihoven nebo jejich poboček, konkrétně ukazují, jak knihovny fungují jako bezpečné přístavy vědění, porozumění a solidarity, říká k ocenění koordinátorka programu Tereza Lišková z Nadace OSF. A dodává: V knihovnách pracuje spousta inspirativních osobností, které mají úzký vztah k místní komunitě a dokážou jí nabídnout potřebné služby v prostředí, kde je lidem dobře. Těší nás, že můžeme nasazení alespoň části z nich veřejně vyzdvihnout.*

OCEŇENÉ AKTIVITY

Například vsetínská knihovna se intenzivně věnuje celoživotnímu neformálnímu vzdělávání a regionální identitě a dělá to opravdu originálně. Realizovala vzdělávací modul pro seniory „Zapo-

mentuté Valašsko“. Hlavní snahou bylo evokovat vzpomínky pamětníků, každé setkání bylo obohaceno o literární ukázkou nějakého valašského autora. Součástí programu knihovny je také šifrovací hra po stopách vsetínských zaniklých hostinců nebo geolokační hra pro děti na téma dětských knih odehrávajících se na různých místech ve Vsetíně. Tvoří i databázi osobností Valašska.

Knihovna ve Velkých Karlovicích zaujala porotu tím, že se stala obývkem vesnice. Aby se místní cítili v knihovně dobře, je vybavena obrovskou sedačkou, ušákem, polštáři, světlýky i stolem s dobrotami. V knihovně se cvičí jóga, učí angličtina, děti tu mají k dispozici bačkory nebo přebalovací pult, lidé si tu mohou půjčit deštník nebo brýle na čtení. Plánovaná rekonstrukce knihovně umožní realizaci dalších aktivit.

Jako obývkem vesnice funguje také knihovna J. M. Hovorky ve Statenicích. Organizují se tu různé vzdělávací a kulturní akce, většinou za pomoci četné skupiny dobrovolníků. Místní mohou zajít na swap oblečení, cestovatelskou přednášku, autorské čtení nebo výstavu, děti zase nadchly originální výtvarné díly inspirované Čapkovým *Zahradníkovým rokem* nebo workshop „Volte zvířata“, během kterého zjistily, jak probíhají volby a věci s nimi spojené.

Za programy pro děti získaly ocenění Městská knihovna Litvínov a Mikulov. V Mikulově knihovna učí děti v rámci cyklu „Chutné příběhy“ nejen vařit a dodržovat postupy, ale zároveň jim přibližuje i zemi, jejíž kuchyni se právě věnují. Ilona Salajková, která workshopy vymýšlí a vede, dokáže na malém prostoru – v kuchyňce v bytě pro knihovnici – velké věci. Městská knihovna Litvínov má v dětském oddělení hernu, kde mohou děti zdarma trávit odpoledne. A ne jen tak bez náplně – tým knihovníků pro ně vymyslel pravidelné tematické dny. Pondělky patří technice, úterky příběhům, středy tvořivosti, čtvrtky deskovým hrám a v pátek je volná zábava.

Dětem se věnuje také Knihovna města Ostravy v Přívozu, která skvěle pracuje převážně s romskou komunitou. Do aktivit knihovny zapojili romského asistenta z místní základní školy, který s dětmi tráví každé čtvrté odpoledne. Společně si povídají, hrají deskové hry, čtou, řeší kvízy nebo se doučují. Ocenění za práci s mladými lidmi od 13 do 26 let pak získala Knihovna Třinec. Knihovna zřídila tzv. Mklub – prostor pro všechny mladé lidi od 13 let, kteří chtějí něco vytvářet, trávit zde volný čas s kamarády, učit se nebo dělat něco smysluplného.

Porota ocenila také knihovny, které upevňují komunitu a vztahy napříč sociálními skupinami. V Knihovně města Hradce Králové jsou otevřeny všem návštěvníkům bez rozdílu a neustále hledají cesty, jak být prospěšní nejen většinové společnosti, ale i těm zranitelnějším. Součástí programu je například lekotéka, zvuková knihovna, programy pro děti ze speciálních škol, pohádkoterapie, praktická pomoc sociálně znevýhodněným lidem nebo pomoc lidem prchajícím z Ukrajiny. Knihovna U Mokřinky v obci Mokrý zase pro obci se 170 obyvateli umí každoročně zorganizovat až 50 kulturních a komunitních akcí a vymyslet je tak, aby se jich mohly zúčastnit všechny generace.

Knihovna Ústeckého kraje získala ocenění za vydání dvojjazyčné knihy *Falco a já*, která ukrajinským i českým dětem přibližuje Ústecký kraj. Příběhem provází sokol Falco, který z výšky vidí celý kraj. Sokola má Ukrajina ve svém znaku a v Česku jich nejvíce žije právě na Ústecku. V knize mohou děti plnit různé úkoly, vést si cestovatelský deník nebo zapisovat zážitky. Jedna strana je v češtině, druhá v ukrajinštině a součástí každé kapitoly je i jednoduchý slovník.

Knihovna v Berouně zaujala porotu dlouhodobým zájmem o udržitelnost, který propojuje s komunitními aktivitami. Má na programu například cyklus přednášek „Za minutu dvanáct“, které knihovna pořádá každou druhou středu v měsíci. Zavedla popelnice na třídění odpadu, má fungující semínkovnu a pravidelně pořádá swapy.

V letošním ročníku mě nesmírně potěšila pestrost sousedských, komunitních aktivit tzv. malých knihoven. Vnímám to jako potvrzení silného hybatelského potenciálu knihoven a těším se, jak se vzájemně budou dále inspirovat. Pro velké knihovny bylo nejspíše letošní téma hůře uchopitelné, což se odrazilo v menším počtu dobrých nominací, dodává k letošním oceněním Andrea Studihradová, CSR manažerka České spořitelny a jedna z porotkyň.

MARKÉTA PROKEŠ WITTICHOVÁ | marketa.prokes@osf.cz

Více informací naleznete na <https://osf.cz/bibliothecainspirans/>

Novinky v ocenění MARK

Ve snaze motivovat mladé kolegy pro práci v knihovnách, podpořit zájem o obor a ocenit jejich tvůrčí aktivity přišel Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) v roce 2010 s novým oceněním MARK – pro mladé knihovníky a knihovnice, také pro pedagogy a studenty do 35 let: ...aby knihovnickou profesi vykonávali, aby vnímali její pozitivita, to, že obor je soudržný, vstřícný, váží si všech, kteří něco dokážou, a chce to vyjádřit...¹, řečeno slovy Zlaty Houškové, která stála u jeho zrodu.

ÚVODEM

Podle posledního průzkumu **Analýza mzdové, věkové a vzdělanostní struktury zaměstnanců knihoven v České republice 2020/2021**² převládají ve veřejných knihovnách pracovníci středního a staršího věku, přičemž nejvíce je jich zastoupeno ve věkové skupině 41–50 let. Podíl nejmladších pracovníků do 30 let se oproti minulému průzkumu (2016) snížil z 11 na 9 %.

Věková struktura zaměstnanců veřejných knihoven	18–30 let	31–40 let	41–50 let	51–60 let	60+ let
veřejné knihovny	9 %	19 %	30 %	29 %	13 %

Je obecně známou skutečností, že právě mladí lidé bývají nositeli nových podnětů a inovací, nebojí se změn, jsou více otevření novým výzvám, přicházejí s nápady. Ačkoli ne každý podnět či inovativní počín se setká s úspěchem, bez chyb a omylů nezjistíme, které rozhodnutí či postup bude tím nejlepším.

Zkratka MARK označuje hlavní atributy jeho nositele: mladý/mladá, moudrý/moudrá; aktivní, atraktivní; rozkvetající, rozumný/rozumná a kreativní knihovník/knihovnice. Ačkoli se v prvním roce oceňování sešlo 25 nominací, trend byl v dalším období sestupný a zejména v posledních letech se jednalo o jednotky nominací (2018 – 5 nominací, 2019 – 5, 2020 – 10, 2021 – 6, 2022 – 5).

14. ROČNÍK

Až do letošního roku probíhalo hodnocení nominací na celostátní úrovni. Ve snaze podpořit počty nominací a zvýšit zájem o oceňování mladých kolegů přistoupilo vedení SKIP k inovaci ceny MARK a k jejímu přenesení i na krajskou úroveň. Novinkou se stala záštita Sdružení místních samospráv ČR. Jak uvedla jeho předsedkyně paní Eliška Olšáková: *Jsem přesvědčena, že kouzlo tradičních povolání je nutné podporovat, a to především u mladé generace. V tomto případě je ještě přidanou hodnotou, že knihovník může ovlivnit a rozvíjet zájem o literaturu, historii a kulturu v místě svého působení.*³

Rozšíření soutěže na krajskou úroveň přineslo nebývalý nárůst nominací, jejichž počet předčil počet z prvního roku oceňování, kdy se jich sešlo rovných dvacet. V roce 2023 bylo doručeno 28 nominací, přičemž v mnoha krajích se jich sešlo hned několik.

¹ <https://www.mvcr.cz/clanek/cena-mar-k-jak-ziskat-a-udrzet-mlade-lidi-v-tymu.aspx>

² https://ipk.nkp.cz/docs/Zprava_analza2020_DEF2021_11.pdf

³ <https://www.skipcr.cz/oceneni/mark/aktualne/sdruzeni-mistnich-samosprav-prevzalo-zastitu-nad-14-rocnik-em-souteze-pro>

Počet zaslaných nominací podle krajů – celkem 28 (Kraj, počet nominací): Hlavní město Praha 4, Jihočeský 2, Jihomoravský 4, Vysočina 2, Královéhradecký 2, Liberecký 1, Moravskoslezský 3, Olomoucký 1, Pardubický 2, Plzeňský 1, Středočeský 1, Ústecký 3, Zlínský 2.

Postup do celostátního kola byl v gesci regionálních výborů SKIP, kterým bylo doporučeno přizvat do komise zástupce krajské a pověřené knihovny a zástupce Sdružení místních samospráv, případně nositele ocenění MARK z předchozího roku (pokud bylo v daném kraji uděleno). Hodnotící kritéria zůstala beze změny. U nominovaných projektů či aktivit se hodnotila především:

- originalita,
- inovativnost,
- tvůrčí přístup k řešení,
- způsob realizace,
- míra užitečnosti pro cílovou skupinu,
- míra přínosu pro širší odbornou komunitu a/nebo obor jako celek.

Nositelem MARK za rok 2021 a iniciátorem zapojení Sdružení místních samospráv ČR (SMS) do soutěže byl Tomáš Pavelka, knihovník Zámecké knihovny Mořice a současně starosta obce Mořice, který říká: *V knihovnách to často žije! Ve městě i na venkově, kde dávají mladým příležitost, většinou neprohloupí. Naopak, může jít o cestu, jak knihovnu nastartovat a udržet ji atraktivní pro všechny generace. Proměna ocenění MARK ukazuje úspěšné příklady mladých lidí ve všech krajích ČR. Díky SMS ČR za podporu mladých v oboru.*

Předání ceny MARK je součástí vyhlášení cen Ministerstva kultury Knihovna roku a ceny SKIP Městská knihovna roku, které probíhá v Týdnu knihoven.

Představujeme medailonky kandidátů za jednotlivé kraje:

Jihočeským knihovníkem roku 2022 byla zvolena **Mgr. Kateřina Nováková Mašlová**, ředitelka v Knihovně Gelasta Vodňanského ve Vodňanech. Ocenění převzala za dlouhodobou práci, jejímž cílem je šíření čtenářství a zvyšování počtu aktivních čtenářů v regionu Vodňanska.

Cenu za mimořádný přínos oboru knihovnictví **Jihomoravského kraje** obdržela **Mgr. Jana Zeithammerová** z Městské knihovny Břeclav za aktivní podporu čtenářské, mediální a environmentální gramotnosti, za inovativní práci s mladými čtenáři s využitím moderních technologií a za propagaci nových trendů v knihovnické práci.

Za **Kraj Praha** obdržela nominaci do celostátního kola **Mgr. et Bc. Michaela Bežová** z Národní knihovny ČR, absolventka oboru Historie a Informační studia a knihovnictví, dlouhodobě se věnuje digitalizaci. Zpracovala strategický dokument *Strategie digitalizace novodobých dokumentů NK ČR pro léta 2021–2023* a v roce 2022 pod jejím vedením vznikl další strategický materiál *Národní strategie digitalizace novodobých knihovnických fondů*.

Za **Moravskoslezský kraj** postoupila do celostátního kola **Mgr. Helena Dlouhá** za projekt *S knížkou do života/Bookstart*, za práci v celostátní pracovní skupině, především za přípravu, správu a aktualizace webu, Facebooku a dalších komunikačních platform projektů. Připravuje zpravodaj projektu, zajímá se o názory odborníků, hledá tipy na čtení s aktivitami pro děti od narození do šesti let a jejich rodiče.

Za **Olomoucký kraj** postoupila mezi kandidáty na ocenění **Tereza Steinová**. Věnuje se marketingu knihovny, natáčí videoměsíčník *Knihomol*, dělá rozhovory se zajímavými lidmi. Zařídila knihovnický podcast *Mezi regály*, který vysílá rádio Metropole. Díky jejímu nadšení se daří lákat do knihovny všechny věkové kategorie čtenářů/uživatelů a ukázat, že knihovna je otevřeným komunitním centrem, kde může zábavně trávit čas každý.

Mgr. Radek Haňka z Krajské knihovny **Pardubického kraje** zpracoval koncepci vzdělávání krajské knihovny a připravil podmínky pro vznik samostatného edukačního oddělení. Zapojil se do práce v odborných skupinách orientovaných na vzdělávání v profesních organizacích knihovníků, aktivně spolupracoval s Nadací OSF, školami všech typů a stal se lektorem Mediálního vzdělávání pro školy i pro knihovníky.

Mgr. Martin Ouřada z Pardubického kraje je kreativní, vtipný, pozitivní, ochotný, pohotový a přátelský. Jeho programy byly vždy aktuální, interaktivní a zábavné. Realizoval projekt *Bezpečný internet*, vedl projekt *Knížka pro prvňáčka*, projekt *Čtenářské pasy – cestujeme s knihou*, moderoval *Knihofon* (čtení se studenty a pro studenty do mikrofonu). Od dubna do června 2022 začal aktivně budovat nové Edukační oddělení, souběžně připravil a lektoroval neformální kurzy českého jazyka pro uprchlíky z Ukrajiny.

Středočeský kraj nominoval svoji kandidátku **Mgr. Kateřinu Mizlerovou** z Knihovny Kutná Hora, kterou práce v knihovně natolik oslovila, že si pro vysokou školu vybrala knihovnictví. V pozici vedoucí metodických služeb se Kateřině podařilo vybudovat dobrý, věkově různorodý pracovní tým, který oceňují i zástupci obsluhovaných obcí.

Zlínský kraj nominoval **Bc. Eriku Koukalovou** z Městského kulturního centra Hulín za zmanitou a aktivní práci, například vytvoření odpočinkové zóny pro teenangery. Příčinila se o zavádění moderních technologií v knihovně: virtuální reality, robotů a 3D tisku. Pro širokou veřejnost organizuje DIGI hernu s programováním robotů, nabídkou virtuální reality pomocí virtuálních brýlí a s 3D tiskárnou.

Ocenění Drsný MARK, správně Drsná MARKéta, obdržela v **Ústeckém kraji Karolína Homonai** z Městské knihovny Louny. Dlouhodobě pracuje na projektech *Jeden svět Louny*, *Světové dny v knihovně*, *Férová snídaně*, *Bookstart*, *Děti na startu*, *Třetí věk Louny*, *Města a obce čtou*.

Tereza Vazquez, DiS. pracuje v jihlavské knihovně a reprezentovala **Kraj Vysočina**. Tereza je autorkou projektu *Nebojme se vnímat stáří*, jehož cílem je podpora mezigenerační solidarity. Pod hlavičkou projektu *Knihovna seniorům* pravidelně dochází do zařízení pro seniory a připravuje klientům společná čtení a aktivizační programy.

Favoritkou **Královéhradeckého kraje** byla **Mgr. Vanda Vaníčková, Ph.D.**, učitelka na volné noze, lektorka, od roku 2010 členka redakční rady knihovnicko-informačního zpravodaje *U nás* a spoluautorka sborníku *Jak zařadit knihovnu mezi vzdělávací instituce*.

Za **Liberecký kraj** byla nominována **Mgr. Natálie Chalupníčková** z Krajské vědecké knihovny v Liberci. Natálie je iniciátorkou facebookových a instagramových kampaní, srší nápady, dokáže nadchnout své okolí. Podílí se na realizaci čtenářské výzvy #MaKni proti nudě II. zaměřené na maturitní knihy. Formou přizpůsobenou středoškolákům představuje zábavným způsobem knihy vhodné na maturitní zkoušku.

ZÁVĚR

Předání ceny MARK je každoročně součástí vyhlášení cen Ministerstva kultury Knihovna roku a ceny SKIP Městská knihovna roku, které probíhá v Týdnu knihoven. Výsledky letošního 14. ročníku byly slavnostně vyhlášeny za účasti ministra kultury Martina Baxy v Zrcadlové kapli Klementina dne 12. 10. **Nositelkou ceny MARK za rok 2023 se stala Mgr. Helena Dlouhá z Knihovny města Ostrava za mimořádný přínos oboru knihovnictví za práci v celostátní pracovní skupině projektu *S knížkou do života/Bookstart*, a to především za přípravu, správu a aktualizace webu, Facebooku a dalších komunikačních platforem tohoto projektu.** Redakce časopisu *Čtenář* kolegyni Heleně Dlouhé srdečně gratuluje!

Letošní ročník ukázal, že obor knihovnictví se těší nejen přízni mladých kolegů, kteří přinášejí nové podněty a nápady a neváhají je současně realizovat, ale také to, že jejich práce si ostatní váží a umí ji ocenit. Cena MARK za dobu svého působení získala renomé ocenění s potenciálem motivovat mladé kolegy, aby měli rádi svoji práci a našli si svoje místo v oboru, který si umí vážit jejich práce a současně jim poskytuje prostor pro rozvoj jejich tvůrčího potenciálu. Příští rok ocení SKIP svého 15. MARKa. Nezapomente se kolem sebe dobře rozhlédnout, protože ten příští může být třeba právě z vaší knihovny.

MONIKA KRATOCHVÍLOVÁ

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Oceňování obecních knihoven v jednotlivých krajích

V současné době se obecní knihovny pomalu dostávají do centra pozornosti, a to hlavně díky nejrůznějším oceněním. Kromě „celostátních“ cen (viz předchozí příspěvky) téměř všechny krajské knihovny nějakým způsobem vyhodnocují a oceňují nejlépe pracující neprofesionální knihovny či knihovníky ve svém regionu. Tuto dnes již tradici zahájila Krajská knihovna Vysočiny (KKV) hned po svém vzniku v roce 2002.

Za KKV následovaly s oceňováním neprofesionálních knihovníků Moravská zemská knihovna a SVKHK, které ve spolupráci s příslušnými regionálními SKIP udělily v roce 2009 první titul Velkomoravský knihovník (neprofesionální) a Knihovník/knihovnice Královéhradeckého kraje (profesionální i neprofesionální). Postupně se k vyhodnocování nejlepších knihovníků/knihoven přidávaly i ostatní krajské knihovny, většinou ve spolupráci s krajskými úřady a SKIP. V některých knihovnách se inspirovali od „průkopnických“ knihoven, jinde šli vlastní cestou a vytvořili si pravidla nová. Důvodem bylo hlavně zviditelnění neprofesionálních obecních knihoven a jejich knihovníků, obecními úřady často velmi nedoceněných.

Potěšující je, že neprofesionální knihovníci (či knihovny) jsou v současné době oceňováni v téměř všech krajích. Způsob hodnocení se trochu liší: **počtem oceňovaných** (jeden až dvanáct knihovníků či knihoven); **periodicitou** (jeden až dva roky; výjimkou je jednorázové ocenění knihovníků v Pardubickém kraji); **způsobem nominace** (návrh pověřené knihovny, příslušného regionálního výboru SKIP, někde může návrh na ocenění podat kdokoliv, třeba starosta).

Také **názvy ocenění** se v jednotlivých krajích liší: *Knihovník roku, Knihovna roku, Celoživotní přínos knihovnictví, Knihovnická K2, Čestné uznání za dlouholetou a obětavou činnost ve prospěch venkovského knihovnictví, Nejlepší neprofesionální knihovník, Velkomoravský knihovník, Knihovník Vysočiny, Středočeský Kramerius, Knihovnický anděl*.

Nejvíce rozdílů je ale v **hodnoticích kritériích**. Některé krajské knihovny mají na hodnocení zpracovanou podrobnou metodiku, jinde hodnotí knihovnu podle plnění Standardu veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) či cenu podmiňují členstvím ve SKIP. Jsou i kraje, kde oceňují i věrnost knihovnické profesi (neprofesionální knihovníci nezřídka vedou obecní knihovny i několik desítek let). A co nejlepší knihovníci v jednotlivých krajích za svoji práci obdrží? Vedle diplomu, květin a knižního daru i finanční obnos; částky se výrazně liší – od symbolických 1000 korun až po 50 000 korun, které obdrží vítěz hned v několika krajích.

V Kraji Vysočina zpočátku každá pověřená knihovna vybírala tři neprofesionální knihovny z příslušného regionu, které obdržely titul Knihovna Vysočiny odpovídajícího roku. Protože

Nositelé ocenění Středočeský Kramerius za rok 2023

Foto: archiv SVK v Kladně – Michal Mář

počet knihoven, které kvalitou stály za vyhodnocení (i když máme v kraji přes 600 veřejných knihoven), byl po nějakém čase vyčerpán, systém oceňování jsme aktualizovali. U knihoven, které ocenění Knihovna Vysočiny již obdržely v minulosti a ve své práci nijak nepolevily, jsme přistoupili k udělení ceny Knihovna Vysočiny II. stupně. Původní titul Knihovna Vysočiny se předával i nadále, tentokrát však už vždy jen jedné knihovně za každý region (okres).

V roce 2019 došlo opět ke změně pravidel. Místo knihoven jsme začali oceňovat ty, kteří mají největší zásluhu na dobře fungující knihovně, a to knihovníky. Současně jsme zavedli i možnost opakování nominace každé tři roky. Tím bychom chtěli knihovníky motivovat, aby i po ocenění ve své práci dále pokračovali.

V minulosti jsme chtěli podpořit vznik webových stránek obecních knihoven, proto jsme každoročně vybírali také nejlepší web neprofesionální knihovny. Zde hodnocení probíhalo tak, že každá pověřená knihovna nominovala web neprofesionální knihovny, který metodici ostatních pověřených knihoven ohodnotili podle zadaných kritérií, a určili tak vítěze. Protože web či aspoň webovou stránku mají všechny knihovny kraje, tuto cenu už nevyhlašujeme. V letošním roce budeme ale na naší Knihovnické slavnosti poprvé ve spolupráci se SKIP a Sdružením místních samospráv ČR (SMS) vyhlašovat cenu MARK za Kraj Vysočina.

IRENA BREZOVIC | brezovic@kkvysoctiny.cz

Téma

Oceněné knihovny a knihovníci

Certifikát Handicap Friendly 2023

V letošním roce byly na konferenci Knihovny současnosti oceněny dvě knihovny. První z nich byla **Knihovna města Ostravy**, která získala k prvnímu certifikátu Handicap Friendly pro osoby se zrakovým postižením (2022) ještě i druhý: certifikát Handicap Friendly pro osoby se sluchovým postižením. Knihovna města Ostravy se tak stala historicky první knihovnou, která má na svém kontě dva certifikáty. Jedná se přitom o dvě poměrně specifické cílové skupiny uživatelů, u nichž není mnoho společných průsečíků v kompenzačních pomůckách a přístupnosti k informacím.

Díky činnosti Zvukové knihovny, která nabízí své služby nejen osobám se zrakovým postižením, ale zaměřuje se na přístupnost obecně, a díky všem zaměstnancům knihovny, které vede Irena Štátná, se vše daří na výbornou. Příkladem mohou být nejen webové stránky věnované větší přístupnosti knihovny <https://www.kmo.cz/o-nas/kmo-pro-handicap/>, ale i obrázková podoba knihovního řádu knihovny.

Druhou oceněnou knihovnou je **Městská knihovna v Hodoníně**, která si z Olomouce odvezla ocenění Handicap Friendly pro osoby se zrakovým postižením. Opět je toto ocenění hlavně vizitkou Zvukové knihovny, ale i všech pracovníků v knihovně pod vedením Petry Špačkové. Ta se svým týmem dokázala, že není nutné se přístupnosti bát a že změny v knihovně jsou možné a žádané. A opět je nejlepší vizitkou právě dostupnost informací na webových stránkách knihovny <https://www.knihovnahod.cz/kompenzacni-pomucky.html>.

HELENA HUBATKOVÁ SELUCKÁ | hubatkovaselucka@gmail.com

Pozn. red.: Činnost obou oceněných knihoven byla, resp. bude představena i na stránkách *Čtenáře* v samostatných příspěvcích – *Certifikát Handicap Friendly pro Městskou knihovnu Hodonín* (č. 10/2023, s. 373) a *Certifikát Handicap Friendly v Knihovně města Ostravy* (v jednom z příštích čísel).

Krajanské knihovny

Česká knihovna v Calgary

Největší česká knihovna v západní Kanadě spadá pod záštitu České školy v Calgary. Díky několika dárcům z řad krajanů žijících v Kanadě a dovozu nových knih z České republiky několikrát do roka se naše knihovna měsíc od měsíce rozšiřuje o nové přírůstky titulů českých knih a časopisů pro děti a dospělé. Oblíbenou sekcí knihovny jsou tradiční české kuchařky a cestopisy.

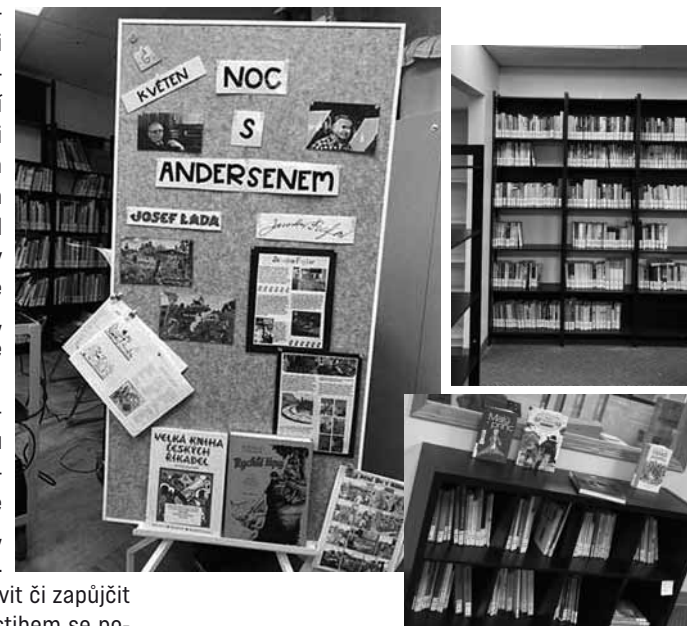
O českou knihovnu s velkým nadšením pečujeme společně s našimi vyučujícími, stážisty a dobrovolníky. Momentálně jsme nejvděčnější za to, že jsme se mohli v rámci České školy přestěhovat do větších prostor, a tím pádem může česká knihovna poskytovat větší přehled o dostupné literatuře pro všechny čtenáře. Po otevření dveří do České školy v Calgary uvidíte knihovnu, která v současnosti láká čtenáře svými už více než třemi tisíci tituly.

Naše knihovna využívá knihovnický systém KOHA, ve kterém jsou evidovány všechny tituly, které máme ve svém fondu. Tento systém je velmi přehledný jak pro čtenáře, tak pro nás jako administrátory.

Díky němu si mohou čtenáři zamluvit či zapůjčit tituly, o které mají zájem, a s předstihem se podívat, zda je žádaná kniha k dispozici v policích knihovny.

Knihovna je rozdělena na dvě části: na knihy pro dospělé (čeští a zahraniční spisovatelé) a na knihy pro děti, mezi kterými lze nalézt tituly knížek pro všechny věkové kategorie spolu s tradičními českými pohádkami nebo komiksovými knížkami o české historii.

V knihovně nemůžete přehlédnout také náš „čtenářský strom“, který slouží jako čtenářská motivace (nejen) pro děti. Po přečtení knížky či časopisu na něj mohou čtenáři přidat svůj vlastní papírový lísteček se jménem a názvem přečteného titulu. S tímto projektem jsme začali

tento školní rok, a tak uvidíme, jaký o něj bude zájem a jak se uchytí. Cílem je zaplnit strom lístečky různých barev, velikostí, jmen a titulů.

Vize české knihovny v Calgary pro tento školní rok je rovněž více zpřístupnit české knihy krajanům žijícím v Calgary. Dále plánujeme pro žáky České školy uspořádat tradiční *Noc s Andersenem*. Během školního roku bychom také rádi uskutečnili čtenářské dílny, které měly v minulém školním roce veliký úspěch.

ANDREA NAVARRO ŽELJAZKOVÁ

andrea@calgaryczeskschool.ca

Foto: archiv knihovny

Radosti a strasti mladého začínajícího ředitele knihovny

Když jsem byl na základě žádosti redakce časopisu *Čtenář*, kterého si nesmírně vážím, vyzván k sepsání příspěvku o vedení knihovny mladým člověkem, nevěděl jsem zprvu, jak tento článek pojmut. Presentaci se stejným názvem jsem totiž uvedl na konferenci *Knihovny současnosti* v Olomouci v září 2023 a neformálním způsobem jsem publiku vylíčil, jaké to je, když se v relativně mladém věku (32 let) stanete ředitelem. Zde se pokusím o formálnější přístup.

Do Městské knihovny Bruntál jsem nastoupil v roce 2019, kdy jsem ukončil magisterské studium *Knihovnictví se zaměřením na veřejné knihovny komunitního typu* na Slezské univerzitě v Opavě. Příhodně jsem nastoupil do knihovny v době oslav sta let zákona o veřejných knihovnách obecních. Učili mě báječní lidé jako doktorka Libuše Foberová, profesor Milan Konví, docent Richard Papík, doktor Jan Matula a další, na jejichž jména zde bohužel nemám prostor. Všem pedagogům ze Slezské univerzity moc děkuji, protože pro knihovnictví jsem se díky nim nadchnul. Už na vysoké jsem začal knihovnu vnímat úplně jinak než široká veřejnost, a sice nikoliv jako konzervativní místo, byť konzervatismus v oboru samozřejmě je do určité míry důležitý, ale jako moderní, otevřený a volný prostor, který kromě knihovního fondu poskytuje čtenářům a uživatelům i široce zaměřený kulturní a vzdělávací program.

Po nástupu do bruntálské knihovny jsem nabyl přesvědčení, že toto chybělo, a začal jsem vylepšovat zejména propagaci a komunikaci s našimi uživateli (např. založením instagramu, jenž má dnes přes 800 sledujících), a pořádat například pravidelné burzy knih. Posléze jsem

začal pracovat jako zástupce ředitelky a měl jsem na starost zejména organizaci chodu půjčoven. Upřímně, byl jsem v té době rád, že mohu pracovat v kulturní instituci, byť během covidu byly naše činnosti omezené, a neuvažoval jsem o pozici ředitele. Život se však píše sám a na konci loňského roku naše paní ředitelka na ředitelské pozici skončila. Vzhledem k tomu, že jsem z kolegů byl jediný, kdo měl vysokoškolské vzdělání a zkušenosti z vedení půjčovny, bylo logické, že se přihlásím za knihovnu do výběrového řízení na ředitele. U výběrového řízení jsem přednesl vizi rozšíření knihovnických, informačních, kulturních a vzdělávacích služeb a s touto koncepcí vyhrál.

Znalost prostředí mi v začátcích velmi pomohla, a také předání agendy od předchozí ředitelky paní Hany Polcarové proběhlo v naprostém pořádku, za to jsem jí velmi vděčný. Náplň práce ředitele je samozřejmě úplně jiná, než když pracujete na „běžné“ knihovnické pozici. Přibude starostí, organizace, sebevzdělávání a administrativy. Já sám jsem se samozřejmě teoreticky připravoval, ale převážnou většinu věcí zjistíte až praxí. Teprve na ředitelské pozici jsem navíc plně pochopil, jak to zaměstnavatelé v našem státě

mají nesmírně těžké. Na věci jako kontrolní systém úřadu, vnitřní předpisy, směrnice, výběrová řízení, regionální funkce (jsme pověřená knihovna), BOZP, PO, návrhy rozpočtu, registr smluv atd. vás nikdo nepřipraví. S o to větší radostí a entuziasmem jsem se však naplno pustil do plánů, které jsem s knihovnou měl.

Nakoupili jsme nové vybavení včetně časopiseckých regálů a tabletů na online vyhledávání, zavedli jsme platební terminál, přešli jsme v rámci nových licencí Microsoft u emailových schránek na Outlook, začali jsme zavádět v online katalogu změnu lokací jednotlivých svazků, protože to předtím chybělo. Začali jsme pořádat vernisáže, číst v domově pro seniory a také jsme rozšířili spolupráci s veřejnými i soukromými organizacemi v rámci města Bruntálu. Vloni jsme u příležitosti 75. výročí založení české knihovny v Bruntále měli v knihovně výstavu fotografií profesora Jindřicha Štreita. Letos naši knihovnu na konci srpna navštívil známý publicista a ředitel nakladatelství Academia Jiří Padvět, jehož besedu a poutavě vyprávění o temné historii 20. století si přišlo vyslechnout šedesát zájemců.

Mým cílem v roli ředitele je nadále rozšiřovat kulturní program, pořádat zajímavé akce a zvat spisovatele. Městská knihovna Bruntál je navíc jedinečná v tom, že máme díky dědictví bývalé okresní a pedagogické knihovny bohatý knihovní fond: přes 100 000 svazků. Díky tomu k nám jezdí studenti, kteří by za normálních okolností museli dlouho čekat na knihy ve vědeckých a univerzitních knihovnách. Mým cílem je tento fond udržet a zároveň poskytnout lidem k výpůjčkám i doplňkovou činnost v podobě výše zmíněných kulturních akcí.

Bruntál je malé okresní pohraniční město na severozápadě Moravskoslezského kraje se složi-

tou minulostí 20. století, ale o to větší vizemi a plány do budoucna. To se týká i zdejší knihovny. Po půl roce ve funkci konstatuji, že práce ředitele rozhodně není jednoduchá činnost. Naše knihovna se navíc od roku 2015 nachází v památkové budově bývalého německého chlapeckého semináře. V budově zvané Petrin jsou současně umístěny škola, školka a středisko

Návštěvníci vernisáže

volného času. Ač máme právní subjektivitu, jsme přeci jen v pronájmu ve velké budově, jejíž správa patří škole, a musíme se přizpůsobovat prostorům, které máme. Pochopil jsem, že Bruntál nebude nikdy světovým centrem knihovnictví, ale zjistil jsem, že můžeme jít „vlastní cestou“. Každá knihovna je jedinečná – a na to prosím nikdy nezapomínejme.

JAKUB VLČEK | reditel@mekbruntal.cz

Foto: archiv MĚK Bruntál

Tento článek vznikl na základě prezentace a přednášky „Radosti a strasti mladého začínajícího ředitele knihovny“, kterou na konferenci Knihovny současnosti v Olomouci přednesl v září 2023 autor tohoto článku.

Do čísla přispěli

Mgr. Irena Brezovič – Krajská knihovna Vysočiny ■ **PhDr. Jaroslav Císař** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Briana Čechová, Ph.D.** – Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana ■ **Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D.** – Slezská univerzita v Opavě ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Lenka Hanzlíková** – Městská knihovna v Praze ■ **Mgr. Helena Hubatková Selucká** – Masarykova univerzita ■ **Zuzana Kantová** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Jiří Klusoň** – Ministerstvo kultury ■ **Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová** – Středočeská vědecká knihovna ■ **PhDr. Renáta Krejčí Salátová** – Národní knihovna ČR ■ **Prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.** – Moravská zemská knihovna v Brně ■ **Mgr. Pavlína Lišovská** – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ **Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.** – KISK – Masarykova univerzita ■ **Andrea Navarro Željazzková** – Česká škola v Calgary ■ **Bc. Markéta Prokeš Wittichová** – Nadace OSF ■ **PhDr. Vít Richter** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Petra Řoutilová** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové ■ **Mgr. Blanka Skučková** – Ministerstvo kultury ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Knihovna Národního muzea ■ **PhDr. Bohdana Stoklasová** – Akademie věd ČR – portál Knihovny.cz ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Jakub Vlček** – Městská knihovna Bruntál

Jak vypadají **pocity?**

Premýšleli jste někdy nad tím, co pro člověka znamenají emoce? Jedno z dětí, které chodí na čtenářský klub u nás v knihovně, přirovnává emoce k počasí. Podle něho je to něco jako nestabilní atmosférické jevy, které se mění spolu s podmínkami života a s prožívanými situacemi a jsou poměrně snadno poznatelné i z výrazu ve tváři, postojce těla apod., kdežto duševní zdraví obecně a případné nemoci či poruchy přirovnává k podnebí. Vnímá je pak jako něco trvalejšího, relativně stabilního, co tu s námi dlouhodobě je a co ne vždy můžeme poznat na první pohled...

Jak podle vás vypadají pocity? Jsou to barevné obláčky, kterými každý z nás pluje? Přišerky, které dělají různé kousky, kterými mění to, jak se cítíme? Pohled na to, jak emoce vypadá, má mnoho podob. Pokud chceme tento svět poměrně abstraktních pojmů představit malým dětem, je třeba být co nejnázornější a mluvit jejich jazykem.

Teenagerům, jejichž vývoj je bouřlivý, stejně jako jejich emoční stavy, jednoduché vysvětlivky stačit nebudou, ti budou v knihách hledat hrdiny, s nimiž by se mohli ztotožnit, jejichž životní útrapy a pokus o jejich zvládnutí by mohly přinést danému dospívajícímu inspiraci pro zvládnutí vlastních potíží, popř. mu představit nějaké náročnější téma z oblasti duševního zdraví, s nímž by se tak mohl hlouběji seznámit a prostřednictvím příběhu jej z bezpečného prostředí pozorovat a dělat si vlastní názor.

My dospělí, knihovníci, učitelé, lektori, hledáme knihy a příběhy, které bychom mohli dětem a mládeži představit a pomoci jim v chápání pestrosti a náročnosti lidských emocí a lidského prožívání, poukázat na jevy, které se v souvislosti s touto problematikou vyskytují a které mohou děti a mladí lidé řešit. Duševní zdraví je obrovské a rozmanité téma a i my v knihovnách se jím můžeme – skoro bych řekla musíme – zabývat. A je to dobře. Pro mnoho dětí a dospívajících jsou knihovny místem, které pro ně znamená

klid, bezpečí, kde nacházejí pochopení, lidi, kteří jim naslouchají, kteří se jim snaží nezávazně pomoci, nementorují, ale jsou pro ně spíše partnery na jejich náročné cestě k dospělosti.

V této příloze najdete několik tipů na osvědčené knížky s tématem emocí a duševního zdraví. Součástí přílohy je také řada tipů na zajímavé tematické deskové hry.

Ve středové části přílohy pak najdete pracovní list inspirovaný knihou *Co dělají pocity?*, který lze využít i bez práce se samotnou knihou, ale v souvislosti s ní může přinést zajímavé podněty. Můžete se pak spolu s dětmi zamyslet nad tím, čím by se mohly vyznačovat dvě bytůstky v knížce, a můžete napsat jejich příběh a domalovat je. Vyzkoušeno na čtenářském klubu, děti byly velmi otevřené a tuto hru „na emoce“ přijaly s nadšením. Vřele doporučuji se tomuto tématu nevyhýbat, ale přistupovat k němu citlivým a empatickým způsobem. U dětí nikdy dopředu nevíme, čím si aktuálně procházejí, je proto třeba být vždy připraven na to, že může nastat zlomový okamžik, kdy některému z dětí téma nesedne. A je to v pořádku. Jen to pak následně umět správně vykomunikovat. Zde může pomoci spolupráce s pedagogy v dané třídě, popř. s asistenty, mají-li nějakého s sebou. Výhodou však je, že učitelé se na lekce k nám objednávají vědomě, vědí, co je obsahem, proto musejí i oni sami počítat i s takovými situacemi.

Téma to rozhodně není jednoduché, ale o co méně jednoduché je, o to je důležitější. Mluvme o něm, ukazujme, jaký je svět emocí, jaké jsou, jak vypadají, jak je kdo prožívá, co se děje v lidské hlavě a lidském těle, a jak můžeme někomu pomoci, pokud prožívá náročné období. Péče a hlavně sebezpečie je základ dobré pohody v životě. Naučme to i děti, které k nám chodí, naučme je být vnímavými vůči druhým i sobě samotným. Naší společnosti se to v budoucnu vyplatí.

Text, foto a obr.: **PAVLÍNA LIŠOVSKÁ**

| cdc@kjm.cz

TOP knihy s tematikou duševního zdraví a emocí

Zpracovávat jen velmi omezený výběr pro toto číslo bylo velkou výzvou. Uvádím knihy, jež mohou být pro menší děti i dospívající pomocníkem v těžkých a náročných dobách nebo iniciační knihou pro otevření diskuze o daném tématu.

HILLYARD, Kim *Mega mamutice Matylda*

1. vyd. Praha: Albatros, 2023. 32 nečísl. s. ISBN 978-80-00-07008-7

Být posledním mamutem není zrovna jednoduché, vytváří to na vás velký tlak. Na mamutici Matyldu se upírá pozornost všech. Je nad slunce jasné, že taková situace může vést k úzkosti, kterou není snadné přiznat někdy ani sám sobě, ale je hodně úlevné svěřit se svým přátelům. Kouzelná a citlivě napsaná knížka pro nejmenší o tom, že sdílet své pocity je v pořádku.

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-00-07008-7>

LLENAS, Anna *Barevná přišerka*

1. vyd. Praha: Fragment, 2021. 39 nečísl. s. ISBN 978-80-253-5270-0

Cítíte se někdy zmatení ze svých pocitů? Stalo se to i barevné přišerce a nerozumí si, potřebuje své pocity roztřídit a pojmenovat. Každému pocitu tedy přidělí jednu barvu, popíše si jej a zamyslí se nad tím, kdy se tak cítí. Skvělá kniha pro malé děti, aby dokázaly pochopit a správně rozlišit základní lidské pocity jako hněv, strach, pocit štěstí, ale i zamilovanost.

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-253-5270-0>

LANDMANN, Bimba *Mapy mých pocitů*

1. vyd. Praha: Portál, 2021. 41 nečísl. s. ISBN 978-80-262-1725-1

Tato mapová kniha je jakýmsi komiksem či grafickou publikací, která mapuje cestu chlapce po různých emočních zemích (Zemi strachu, naděje, radosti, sklíčenosti, žárlivosti...). Vše je korunováno nádherným grafickým zpracováním a krásným českým překladem, který si vyhrál s významy slov i synonymy, pojmenováními jednotlivých reálií v daných Zemích. U menších dětí funguje při pojmenování pocitů, starší mohou tvořit na základě mapy své příběhy.

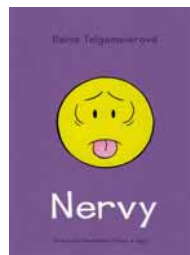
Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-262-1725-1>

OZIEWICZ, Tina *Co dělají pocity?*

1. vyd. Brno: Host, 2021. 66 nečísl. s. ISBN 978-80-275-0798-6

O této knize lze jednoduše jedním slovem říct, že je laskavá. Výstižnější výraz asi neexistuje. Mile a poeticky ztvárněné bytůstky symbolizují jednotlivé emoce a duševní stavy, díky nimž může dítě pochopit, co uvnitř prožívá. Skvělá kniha na společné čtení, prohlížení a povídání.

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-275-0798-6>

TELGEMEIER, Raina *Nervy*

1. vyd. Praha: Paseka, 2020. 211 s. ISBN 978-80-7637-141-5

Hlavní hrdinka má strach ze zvracení. K tomu se přidá strach z jídla, které by jí mohlo uškodit, následuje vznik úzkostných stavů a citlivé zažívání, aniž by k tomu byla jakákoliv příčina. Skvělý komiks pro mladé slečny, které mají potíže s nervozitou a zvládnutím stresu a s tím spojenými problémy.

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-7637-141-5>

GINO, Alex *Melissa*

1. vyd. Praha: Albatros, 2023. 124 s. ISBN 978-80-00-07041-4

Útlá kniha s příběhem chlapce, který se necítí dobře ve svém těle, a uvnitř se cítí být více dívkou. Problémy spojené s přijetím sama sebe, s dysforií vůči vlastnímu tělu, se strachem a obavami z coming outu jsou v této knize pro náctileté podány velmi citlivým způsobem.

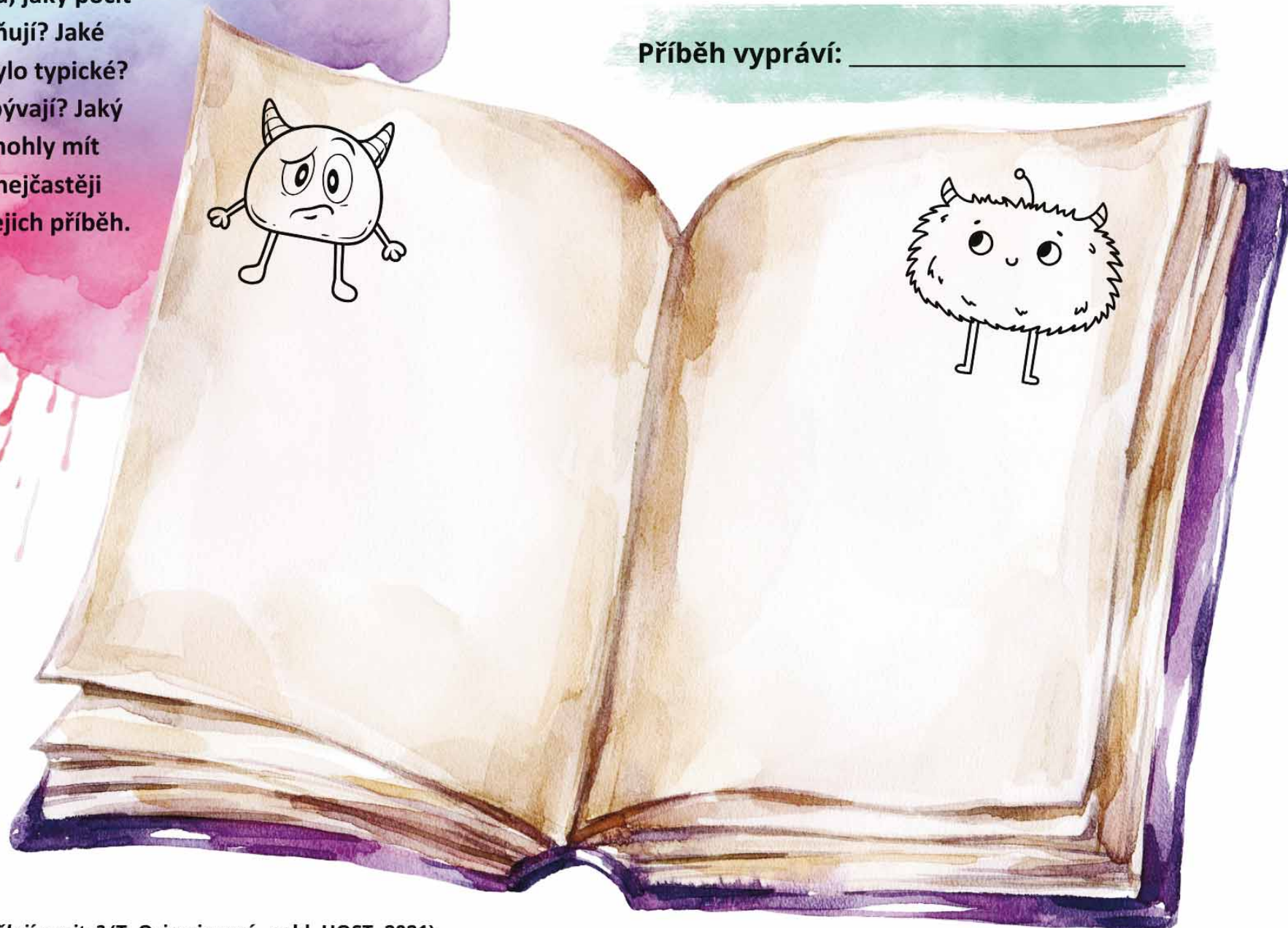
Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-00-07041-4>

Zadání úkolu: Podívej se na bytůstky v pracovním listu a libovolně je domaluj a vylepš, aby odpovídaly tomu, jaký pocit podle tebe ztotožňují? Jaké chování by pro ně bylo typické? Čím se nejraději zabývají? Jaký předmět-věc by mohly mít nejraději? Kde je nejčastěji potkáme? Vymysli jejich příběh.

Jaké jsou pocity?

Příběh vypráví: _____

Inspirováno knihou *Co dělají pocity?* (T. Oziewiczová, nakl. HOST, 2021)

Tipy na zajímavé deskové hry

V současné době vychází velké množství her, které se věnují rozvoji emoční inteligence a empatie u dětí a dospívajících. Přinášíme seznam těch nejzajímavějších, jež lze v současnosti na trhu najít.

Ikonikus – hra o emocích

Karetní hra s naprosto jednoduchými pravidly: jeden z hráčů položí otázku postavenou na principu „Jak byste se cítili, kdyby...?“ a ostatní hráči z nabídnutých pěti karet vybírají tu, která jejich pocitu nejlépe odpovídá. Skvělá hra na rozvoj fantazie, slovní zásoby, schopnosti klást otázky, být empatický.

Výrobce: Ludopolis **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/ikonikus-hra-o-emocich>

Zdroj obálky: <https://admin.planetaher.cz/upload/product-images/1000x1000/ikonikus-hra-o-emocich.png>

Feelinks: hra emocí

Představte si situaci: „Tvůj děda si přeje k Vánocům paraglidingový let.“ Jak budete reagovat? Hra má dvě části – v první protihráči odhadují, jak byste se v takové situaci cítili, v další musíte vyjádřit, jak danou situaci prožíváte. K vyjádření používáte karty emocí a odpovědí. Na dalších více než 150 kartách máte popsáno více než 450 situací, k nimž se budete se spoluhráči vyjadřovat. Hra je určena pro hráče 8+ a podporuje empatii, pochopení, fantazii a zábavu.

Výrobce: Pygmalino (Granna) **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/feelinks-hra-emoce>

Zdroj obálky: <https://admin.planetaher.cz/upload/product-images/1000x1000/feelinks-hra-emoce.jpg>

Emoční zahrada: hra o pocitech, co tmelí rodinu

Hra není o výherci a poražených, ale o poznání se navzájem. Na 50 hracích kartách, z nichž je část určena dětem od tří do šesti let (základní, jednoduché emoce) a zbytek dětem starším (komplexnější emoční stavy, jež nejsou vidět hned na první pohled). Společně mohou hráči emoce pojmenovávat a hovořit o jejich prožívání a místě v životě člověka.

Výrobce: Female Force **Lze zakoupit např.:** <https://www.luxor.cz/v/1924837/emoce-ni-zahrada-hra-o-pocitech-co-tmel-rodinu>

Zdroj obálky: <https://static.wixstatic.com>

Emoce a každodenní činnosti

Montessori pomůcka pro rozvoj schopnosti pojmenovávat emoce, běžné činnosti a části lidského těla. Hra je určena už dětem školkového věku a částečně už pro zvědavé jedno- či dvouleté děti.

Výrobce: ADC Blackfire **Lze koupit např.:** <https://www.tlamagames.com/deskove-hry/zivot-na-dlani>

Zdroj obálky: <https://agatinsvet.vshcdn.net/content/images/product/default/66396.jpg>

Život na dlani

Asi nejvíce fascinující hra, postavená na vzpomínkách a prožitých emocích a příbězích ze života. Vnoučata najdou krabici se starými dědovými fotkami a rozhodnou se, že mu situace na nich vyobrazené připomenou. Jedno z vnoučat tedy pomocí drobných předmětů ztvární vzpomínku z fotografie a ostatní zkouší přiřadit z karet na stole tu správnou fotku k situaci, kterou předměty nejvíce připomínají.

Výrobce: TLAMA games **Lze zakoupit např.:** <https://www.planetaher.cz/co-to-cmaras-expres>

Zdroj obálky: <https://www.zatrolene-hry.cz>

Emoce – Obrázkové karty

Karetní hra vhodná na lekce či na povídání o emocích s dětmi od tří let. Na kartách jsou vyobrazeny běžné situace z rodinného prostředí či z dětského života a malí hráči se skrze ně seznamují s rozmanitými emocemi a učí se je rozeznávat a pojmenovávat.

Výrobce: Nakladatelství Pasparta **Lze koupit např.:** <https://www.megaknihy.cz/romany-povidky-novely/328303-emoce-obrazkove-karty.html>

Zdroj obálky: <https://cdn.myshoptet.com/usr/www.pasparta.cz>

Radost, smutek nebo vztek?

V této hře se děti učí logickému navazování vypravování a souvislostem, učí se pojmenovávat emoce a sestavovat příběh chronologicky tak, jak šly jednotlivé situace za sebou. Rozvíjí řečové dovednosti, pochopení souvislostí a návaznosti situací. Lze využít už při práci s dětmi školkového věku.

Výrobce: Nakladatelství Pasparta **Lze koupit např.:** <https://www.megaknihy.cz/romany-povidky-novely>

Zdroj obálky: <https://cdn.myshoptet.com/usr/www.pasparta.cz>

Periodika na území dnešní ČR

České slovo – deník České strany národně sociální

Ústřední deník České strany národně sociální *České slovo* začal vycházet 1. 3. 1907 v nakladatelském koncernu Melantrich. V předválečném období působil v listu např. jako první šéfredaktor politik a novinář Jiří Pichl (1872–1952) nebo politik Jiří Stříbrný (1880–1955), v první polovině 20. let ministr a pozdější vydavatel bulvárních titulů *Polední list* a *Expres*, vydávaných ve známém koncernu Tempo. Deník zavedl, inspirován zahraniční praxí, na své poslední straně sportovní rubriku a tento koncept následně přejala i další české noviny.

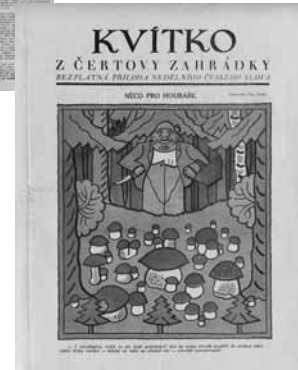
V září 1914 bylo ale vydávání *Českého slova* v souvislosti s válečnými událostmi a s nimi související cenzurou zastaveno. Místo něj začalo sice vycházet *Naše slovo*, ale i to bylo v květnu 1915 ukončeno. Po obnovení vydávání v roce 1918 začalo vedle denního vydání vycházet rovněž *Večerní České slovo*. Za první republiky se postupně stalo nejpopulárnějším deníkem, jehož náklad dosahoval až 500 000 výtisků. *Večerní České slovo*, ale i denní vydání vycházelo v řadě regionálních mutací, např. plzeňské, ty však nejsou do všech detailů prozkoumány v podstatě dodnes. V lednu 1925 začalo v Brně vycházet *Moravské slovo*, které mělo opět své další regionální mutace, např. zlínskou. V roce 1929 bylo zahájeno vydávání ostravské a olomoucké mutace.

Deník vycházel s řadou příloh; nejznámější z nich je zřejmě nedělní příloha *Kvítko z čertovy zahrádky*, vycházející mezi lety 1925 až 1945, dále např. *Slovičko*, *Nedělní chvílka* nebo *Ženské slovo*. V roce 1930 se šéfredaktorem *Českého slova* stal Karel Zdeněk Klíma (1883–1942), který ve 20. letech působil v *Lidových novinách*, kam

Kvítko z čertovy zahrádky, bezplatná příloha nedělního *Českého slova*, 9. září 1928, č. 37. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 25 A.

Foto: Knihovna Národního muzea

se v roce 1939 opět vrátil. Z dalších významných osobností, které působily v *Českém slovu*, můžeme jmenovat např. spisovatele Karla Poláčka (1892–1945). Ten však, podobně jako Klíma, publikoval rovněž v *Lidových novinách*. *České slovo* vycházelo i za protektorátu, od roku 1944 jako týdeník. Po roce 1945 bylo obnoveno pod názvem *Svobodné slovo* a stalo se tiskovým orgánem Československé strany socialistické. Po roce 1989 *Svobodné slovo* dále vycházelo, v roce 1997 bylo přejmenováno na *Slovo* a v roce 2001 definitivně zaniklo.¹

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2754-2

Vzdálené vrcholky hor

(k životnímu jubileu Martina Svobody, ředitele Národní technické knihovny)

S Martinem Svobodou jsem se poprvé setkala na konci sedmdesátých let v Ústřední technické základně ÚVTEI, kde jsme společně začínali s automatizací informačních procesů. Využívaly se zde magnetopáskové služby, rešerše probíhaly převážně v režimu offline a experimentálně se začínaly provádět online rešerše. Pracovali jsme sice v jedné instituci, ale v různých útvech.

Pak se naše cesty na řadu let rozešly. Zatímco já jsem trávila sedm let na mateřské dovolené, Martin dále pracoval jako systémový programátor na vývoji informačních systémů. Po mateřské dovolené jsem nastoupila do Národní knihovny ČR (NK ČR), do oddělení souborných katalogů a meziknihovnických výpůjčních služeb. Ve druhé polovině osmdesátých let (v souvislosti se začátky automatizace a plány na vybudování databázového centra) přešla do NK ČR řada lidí z Ústřední technické základny a ti mne zlákali k přestupu do Databázového centra. A zde jsme se s Martinem setkali podruhé a společně jsme pokládali základy automatizace nejen v NK ČR, ale s celostátním a později i mezinárodním přesahem.

Národní knihovna neměla v začátcích automatizace českých knihoven vůbec jednoduchou pozici. Zatímco jiné instituce si již začaly pořizovat první integrované knihovní systémy ze zahraničí, NK ČR si to nemohla z finančních důvodů dovolit. Automatizace zde probíhala až do roku 1995, kdy se rozběhl provoz ALEPH díky projektu CASLIN, v systému CDS/ISIS, který byl zdarma. Vše jsme si dělali sami „na koleni“, což byla sice výborná škola pro budoucí automatizaci na vyšší úrovni, ale špatná pozice pro leadera a koordinátora automatizace českých knihoven. Navzdory tomu se knihovna leaderem skutečně stala, a bylo to především díky Martinu Svobodovi. Byl hluboce přesvědčený o tom, že ke každému úkolu je nutné přistupovat systémově

a hledět nejen o krok dopředu, ale dohlédnout až na vzdálené vrcholky hor, jak s oblibou říkal.

Občas nás tím nesmírně štvál, když boural naše jednoduchá, rychlá, ale krátkozraká řešení. V těchto podmínkách vznikl MAKS (Modulární Automatizovaný Knihovnický Systém), jehož jádrem byla Obecná datová struktura. CDS/ISIS neposkytoval nástroje pro implementaci formátu typu MARC, takže Obecná datová struktura byla jednodušší, ale její granularita byla dostatečná k tomu, aby o řadu let později umožnila všem knihovnám, které ji při své automatizaci využily (a přilíhly se od ní neodchýlily), relativně snadnou konverzi dat do formátu MARC s využitím společného konverzního nástroje. Toto byly ty vzdálené vrcholky hor, které měl Martin na mysli, když nás přesvědčoval o tom, že je třeba věci dělat tak, aby sloužily nejen v dané chvíli, ale měly širší smysl a přesah do budoucnosti.

Když byla Obecná datová struktura hotova, nastal čas ji představit knihovnické veřejnosti. Věděli jsme, že to nebude snadné. Nikdy nezapomenou na zděšení kolegů knihovníků, když ji Martin na konci osmdesátých let prvně veřejně prezentoval. Všichni dosud znali strojem psané katalogizační lístky, čili výstup. Najednou viděli vstup, kde sice byli schopni identifikovat jednotlivé údaje, ale byly rozbité do nějaké podivné struktury, které nerozuměli a která se jim logicky vůbec nelíbila. Odpor k přijetí něčeho tak podivného a nezvyklého byl obrovský. Někteří z nás pochybovali, zda se společný datový formát podaří u nás prosadit. Martin nepochyboval, viděl své vzdálené vrcholky hor a věděl, že k jejich zdolání je třeba něco udělat. Věděli jsme, že máme málo času, protože knihovny začínaly implementovat první integrované knihovní systémy. Bylo jasné, že u nás vznikne heterogenní prostředí a že pro budoucí spolupráci je společná dato-

vá struktura klíčová. A tak jsme začali jezdit po knihovnách. Spousta cest a najetých kilometrů, velké vysvětlování a přesvědčování. Odpor se začal postupně lámat a při automatizaci většiny našich knihoven byl společný datový formát využit.

Na počátky naší automatizace mám hezkou vzpomínku, která mne utvrdila v tom, že jdeme po správné cestě, i když je někdy trnitá. NK ČR navštívila skupina odborníků z USA. Jeden z jejich členů se zajímal o automatizaci a naši datovou strukturu a mým úkolem bylo mu ji ukázat. Sešli jsme se na detašovaném pracovišti v Lillové ulici, kde bylo pár počítačů, na nichž jsme začínali s automatizací. Starý bělovlasý pán se představil jako Fred a měl u mne strávit hodinu. Měla jsem obavu, zda ta hodina nebude příliš a čím ji naplníme. Nakonec byla málo a pán oželel i část prohlídky historické Prahy, aby se dozvěděl více. Bylo evidentní, že se v automatizaci knihoven vyzná a i v oblasti datových formátů měl vynikající přehled a spoustu zajímavých dotazů. Náš postup velmi chválil a neskrýval překvapení nad tím, s jakým rozhledem a ohledem na národní i mezinárodní spolupráci pokládáme základy automatizace v tak „polních“ podmínkách. Říkal, že budeme moci brzy a bez problémů svá data předávat i do zahraničí. Až když pán odešel, dozvěděla jsem se, že Fred byl Frederick Kilgour, zakladatel a prezident OCLC. Takže kolena se mi podlomila až dodatečně. Pochopila jsem, že vzdálené vrcholky hor mohou být i za oceánem. V polovině devadesátých let jsme se stali první zemí bývalého východního

bloku, která byla schopna předat svá data do OCLC a recipročně jejich data využívat.

S projektem CASLIN přišel integrovaný knihovní systém a implementace mezinárodních standardů. A spousta jednání s řediteli čtyř zapojených knihoven a velké přesvědčování. Vlastně obdoba cest z devadesátých let, jen vedly dál a vzdálené vrcholky hor byly dále a výše. Kromě formátu MARC bylo třeba implementovat i pravidla AACR. Česká i slovenská národní knihovna a další dvě velké knihovny v Čechách a na Slovensku dostihly konečně díky zahraniční finanční dotaci i technologicky menší knihovny. Samozřejmě ani koordinovaná implementace ALEPH ve čtyřech knihovnách nebyla snadná. Prostředí již zde bylo v polovině devadesátých let natolik heterogenní, že nebylo možné vytvořit centrální souborný katalog, ale společné standardy a Martinovo neúnavné přesvědčování na všech úrovních velmi usnadnily spolupráci českých knihoven v národním i mezinárodním kontextu.

V roce 1997 se stal Martin Svoboda ředitelem Státní (dnes Národní) technické knihovny. Kromě stavby nové budovy zde úspěšně realizoval dlouhou řadu projektů národního i mezinárodního významu, ale zde již musí pokračovat někdo jiný.

Milý Martine, přeji ti k tvému neuvěřitelnému životnímu jubileu ještě hodně krásných vzdálených vrcholků hor na tvé životní cestě, a abys měl stále dost sil je zdolat.

BOHDANA STOKLASOVÁ

stoklasovabohdana@gmail.com

Martin SVOBODA (*1943), současný ředitel Národní technické knihovny v Praze, oslavil letos významné životní jubileum. Původní profesí elektrotechnika se specializací na výpočetní techniku, jak se kdysi říkalo IT odborníkům, brzy do svých řad zlákal svět knihoven. Působil jako systémový programátor v Národní knihovně v Praze, kde později vedl projekt CASLIN, u jehož zrodu stál, a spolupodílel se na projektu MAKS (Česká a slovenská knihovní informační síť). V čele NTK (dříve Státní technické knihovny) stojí od roku 1997, tedy už více než čtvrt století. Pod jeho vedením se knihovna přestěhovala do nově vybudovaných prostor v pražských Dejvicích, prohloubila další spolupráci s ČVUT a dalšími, zejména technicky zaměřenými univerzitami a také vyvinula služby Integrovaná virtuální knihovna a Virtuální polytechnická knihovna. On sám o sobě říká, že vlastně není knihovníkem,

Foto: archiv NTK

jeho přínos knihovnické komunitě a nejen českým knihovnám je však nepopíratelný. Často také přednáší na odborných akcích doma i v zahraničí, jeho zemitý přístup je přítom pro mnohé knihovnice a knihovníky velmi inspirující.

Působí například jako člen redakční rady prestižního *Journal of Documentation*. Už více než dvě dekády je členem SKIP a jedním z mnoha významným ocenění, která za svou práci získal, byla v roce 2004 medaile Z. V. Tobolky za rozvoj českého knihovnictví. Martin Svoboda je svým přístupem k životu, inovativním myšlením i svěží kondicí doslova ztělesněním rčení, že věk je pouze číslo. A podle něj je to právě smysluplná práce v knihovně a každodenní kontakt s mladou generací, díky které překonal nejrůznější životní výzvy, cítí se stále plný sil a má řadu dalších plánů. O budoucnosti umělé inteligence rozpráví se stejnou lehkostí, s jakou komentuje význam přírodního i humanitního vzdělání, které nám dává kód k mezilidské komunikaci, pomáhá vynikat se ve světě i v sobě a se kterým knihovny dokáží na různých úrovních pomoci. Ve své knihovně potkává významné vědce i nadějně talentované, sleduje bohatý komunitní život, který kolem sebe tato instituce soustředila, a přestože říká, že už si zvykl, dlouhodobá přizeň uživatelů a veskrze pozitivní reakce návštěvníků ho stále dokáží potěšit. Je inspirací nejen pro další generace knihovníků, ale všech těch, kterým jsou svět knihoven, všechny jeho odstíny a v průběhu času měnící se role z rozmanitých důvodů blízké.

MICHAELA DOMBROVSKÁ | michaela.dombrovska@slu.cz

Události

Výstava o 70 letech Knihovnického institutu

Výstava seznamuje s historií tohoto metodického pracoviště, působícího v Národní knihovně České republiky. Provází nás jeho počátky od Ústředního metodického kabinetu knihovnictví až po současnost Knihovnického institutu. Popisuje příčiny vzniku pracoviště, jeho členění a hlavní činnosti. Seznamuje s osobnostmi/lidmi, kteří se na jeho činnosti podíleli a podílejí. Na závěr představuje partnery, se kterými Knihovnický institut spolupracuje.

Ve dnech **12. 10.–31. 12. 2023** ji můžete navštívit v prostorách Klementina.

Výstava je putovní. Zájemci o její zapůjčení se mohou obrátit na Renátu Krejčí Salátovou z Knihovnického institutu (Renata.KrejciSalatova@nkp.cz).

RKS

Anketa – 75 let časopisu Čtenář

Jak by měl podle vás vypadat ideální knihovnický časopis? Jak hodnotíte zaměření a obsah časopisu Čtenář?

→ Knihovnický časopis cílí na zaměstnance knihoven, kteří chtějí vědět, co je nového v jejich oboru, a to doma i v zahraničí. Ideální je, když nám díky takovému časopisu neunikne žádný zajímavý oborový seminář, a pokud ano, tak se z něho dozvíme, o co jsme svou neúčastí přišli. Čtenáře našich knihoven i nás knihovníky zajímá, co se kde čte a co to říká o naší současnosti i o nás samotných. Důležitá je rovněž znalost toho, co se kde podařilo a s čím se jiní potýkají stejně jako my. Dobré je, když nám připomíná různá kulturní výročí, zvláště ta týkající se domácích i světových autorů, abychom na ně mohli upozorňovat čtenáře a při té příležitosti pod dobrou záminkou doporučovat jejich díla. V případě Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana to navíc obnáší možnost tato díla přepisovat do Braillova písma a načítat do zvukové podoby. Naši čtenáři hned čtou (ať už prsty, nebo ušima) raději, když vědí, že čtou něco, o čem se mluví, co zajímá i ostatní.

→ Zaměření a obsah *Čtenáře* odpovídají tomu, co by mělo takové periodikum umět nabídnout. Měsíční periodicita je tak akorát, aby nic podstatného z knihovnického světa neuniklo a naopak, aby se násilně nemusela hledat témata. Na každém čísle je znát zkušenost a pečlivá příprava, což je pro důvěryhodnost každého periodika důležitá kvalita, nikoliv však samozřejmá!

BRIANA ČECHOVÁ, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana

→ Ideální knihovnický časopis je aktuální, sleduje trendy u nás i ve světě a nebojí se být i trochu vizionářský. Obsahuje jak rozhovory se zajímavými osobnostmi z oboru, tak i odborné statě či zprávy z konferencí a seminářů. Na škodu nejsou knižní tipy a recenze. Nevyhýbá se ani historii oboru. Autoři jsou vybírání pečlivě podle odbornosti. Dají se v něm najít i pozvánky na knihovnické konference a semináře většího rozsahu. Nezaměřuje se striktně jen na knihovnictví, ale zajímají ho i průniky knihovnictví s jinými obory.

Graficky upoutá na první pohled (barevná, graficky zajímavá obálka i barevné fotografie uvnitř čísla). Formu má tištěnou i elektronickou. Tištěnou formou dává na vědomí, že myslí i na čtenáře, kterým online čtení ještě nepřišlo k srdci. Tištěná verze poskytuje jistotu archivace a slouží také jako výpověď doby. Elektronická propojuje knihovnickou komunitu – umožňuje komentáře pod články, kde se rozpoutávají odborné debaty k tématu. Ideální knihovnický časopis neobsahuje rušivé reklamy.

→ Časopis *Čtenář* je odborné knihovnické periodikum sledující novinky v oboru. Momentálně je asi jediným časopisem, který se komplexně věnuje celému českému knihovnictví: od malých knihoven až po ty největší. Přináší i informace zahraniční. Díky jeho měsíční periodicitě skutečně dopodrobna mapuje změny v knihovnictví a čtenářství, a to včetně vývoje technologií. Jen je škoda, že fotografie v něm jsou poměrně malé a černobílé.

PETRA ŘOUŤILOVÁ, šéfredaktorka knihovnicko-informačního zpravodaje Královéhradeckého kraje U nás

Konference *Knihovny současnosti* – 31. ročník

Jako každý rok jsme se s kolegyněmi zúčastnily konference *Knihovny současnosti* v Olomouci. Tato událost je pro mě velkou příležitostí vidět, co všechno se v knihovnách odehrává, co je trápí a jakými úspěchy se mohou pochlubit. Jako metodik a akvizitér jsem trochu mimo dění v knihovnách v reálném čase. Taková setkání s kolegy z jiných částí republiky jsou příležitostí načerpat zkušenosti a ty pak předávat ostatním knihovnám ve Středočeském kraji, který obsluhujeme.

První den se odehrálo slavnostní předávání cen: Medaile Z. V. Tobolky za celoživotní práci a významný přínos k rozvoji českého knihovnictví a ocenění Bibliotheca inspirans, kterou zajišťuje Nadace OSF ve spolupráci s Českou spořitelnou. Tato cena s sebou nese také finanční ohodnocení. Letos se cena týkala 11 knihoven, které jsou inspirací v rozvíjení sousedských vztahů a upevňování místních komunit. Protože se často pro toto snažení používá označení „obývatel vesnice či města“, dostaly oceněné knihovny také krásný barevný polštář. Nás velice potěšilo, že mezi nimi byly dvě knihovny ze Středočeského kraje: Obecní knihovna Statenice a Městská knihovna Beroun. Všechny oceněné knihovny odpovídaly na otázku, jak poznají, že se návštěvníkům knihovny jejich práce líbí. Je to jednoduché: usmívají se, pravidelně se vracejí a někdy nechtějí z knihovny ani odejít. Na příští rok se cena chystá pro ty knihovny, které se dobře starají o své zaměstnance. Třetím oceněním je předání certifikátů Handicap Friendly knihovnám, které jsou přátelské k osobám s postižením.

Každoročně jsou na první den pozváni také hosté ze zahraničí. **Ulrike Krass** ukázala na příkladu knihovny ve Freiburgu situaci německých veřejných knihoven po pandemii. Knihovny se v této době hodně věnovaly digitalizaci. Ulrike Krass nám představila práci ústřední knihovny ve Freiburgu a jejich poboček včetně mobilní knihovny.

Angela Wachuka nám představila svoji práci pro společnost Book Bunk, která se stará o ob-

novu knihoven v Nairobi. Nejstarší nairobská veřejná knihovna McMillan Memorial Library z roku 1931 je dvoupatrová budova o rozloze 2040 m². Budova má neoklasicistní design, dobový nábytek, spoustu uměleckých a historických předmětů a my v příspěvku mohli sledovat, jak společnost tuto historickou budovu zrekonstruovala a jak ji postupně otevírala všem místním obyvatelům. Aktualizovala knihovní fond a doplňovala ho o tituly na přání čtenářů. Školila zaměstnance i uživatele v digitálních dovednostech. Zavedli software pro správu knihoven Koha. Zrekonstruovaná knihovna je místem ke studiu, pořádají se zde divadelní a hudební představení. V roce 2022 prošlo jejími dveřmi skoro 8000 uživatelů.

Tento příspěvek z daleké Keni byl pro mě zajímavý i tím, že práce v knihovně má všude stejné úkoly. Naše oddělení také pracuje se systémem Koha, já školím své kolegyně i knihovnice a knihovníky z malých obecních knihoven, aby s ním uměli pracovat. A také doplňuji knihovní fondy na přání čtenářů.

První den konference tradičně zakončil raut v prostorách Přírodovědecké fakulty UPOL, a to je vždy příležitost k neformálnímu setkání pracovníků knihoven z celé republiky. Protože tento rok došlo v SVK v Kladně ke sloučení odborných útvarů a na konferenci *Knihovny současnosti* bylo vysláno více kolegyně, které nyní potkávám na svém novém pracovišti, tuto možnost jsme plně využily.

Druhý den konference si každý účastník vybírá příspěvky podle svého zaměření. Já se účastnila bloku Mediální a digitální gramotnost, který moderoval nový ředitel SVK v Kladně Roman Hájek.

Zaujal mě příspěvek Nadace Vodafone s projektem *Digitální odysea*. Je to webová stránka, která pomáhá seniorům s digitální gramotností a zároveň pomáhá těm, kteří chtějí se vzděláváním pomáhat a nevědí, kde začít. Vodafone spolupracuje se spolkem Moudrá sovička, který vzdělává seniory již od roku 2015. V letošním roce spolek Moudrá sovička rozšířil své služby o program Moudrá síť, zde se snaží propojovat ty, co se potřebují nové digitální dovednosti naučit, s těmi, co chtějí vzdělávat. Hlavní myšlenkou je mezigenerační propojování.

Na toto téma navázala Nadace OSF s příspěvkem Digitálně a férově aneb Jak a proč se stát digitálním občanem. Zabýval se snižováním digitálního vyloučení ve společnosti. Podle studie OSF zaměřující se na digitálně vyloučené osoby v ČR je dnes asi 20 % osob digitálně vyloučených nebo digitálně vyloučením ohrožených. Nadace OSF hledá spolupráci s knihovnami, aby pomáhaly tyto hrozby snižovat.

Všichni byli zvědaví na panelovou diskusi s tématem Generativní umělá inteligence (AI). Diskuse to byla zajímavá, zneklidňující, otevírající nové pohledy a vyvolávající otázky. Pro mě trochu abstraktní; musím se tématu začít více věnovat a doufám, že vývoj nepůjde tak rychle, nebo – jak řekl jeden z účastníků – *Dojdou prachy*. V knihovnách se na téma AI připravují přednášky a workshopy, a to je dobrá zpráva.

Pro mě jako metodika jsou vždy zajímavé knihovny v malých obcích. Například příběh knihovny v Doubravčicích. Ta si dokázala získat čtenáře bohatým programem. Z návštěvnosti, která byla téměř nula, se knihovna dostala na stovku. A jak si získala dětské návštěvníky? Je to díky kroužku Minecraft Education Edition, kde se dvacet pět dětí učí programování, bezpečnému pohybování ve virtuálním prostředí a také hrají Minecraft a vyhrávají soutěže.

V pozdním odpolední jsem přešla do bloku s neotřelým názvem Punk. Právě probíhala přednáška o přepisování klasických textů určených pro děti a mládež. To jsem byla překvapená, že někdo řeší, jak přepsat do moderního jazyka *Honzíkovu cestu* od Bohumila Říhy, když vychází

Angela Wachuka ve své přednášce představila knihovny v Nairobi

Foto: archiv SDRUK

tolik nových a krásných dětských knih. A on se upravuje i Roald Dahl a dokonce už i *Babička Dršňačka* od Davida Walliamse! Ale to už jsou přece nové knihy pro děti. Byly to cenné informace pro metodiky, kteří pomáhají s aktualizací knihovního fondu, i pro mě, novou akvizitérku regionálního fondu.

Pozdě odpoledne z nabitého doprovodného programu stíhám pouze prohlídku Červeného kostela. Červený kostel je nově vzniklé kulturně-vzdělávací centrum Vědecké knihovny v Olomouci (pozn. red.: blíže viz *Čtenář*, č. 7–8/2023, s. 288–291). Pořadatelé konference si pro nás připravili komentovanou prohlídku. Rekonstrukce odsvěceného kostela je velmi povedená. Mám ráda, když se povede propojit historické budovy s těmi moderními.

A protože v čase konference je v Olomouci opravdu hodně knihovníků a ti se musejí někde ubytovat, najíst a nějak dopravit na místo a zpět, stalo se, že moje místo ve vlaku bylo z důvodu odpojení posledního vagonu zrušeno. Ostatní spoje plné, budu muset jet domů dřívějším vlakem, který ještě nabízí volná místa...

Závěrečný den konference proto stíhám jen moderovanou debatu Knihovna a její místo ve společnosti. Tu velice zdařile moderoval Bob Kartous. Otevírala témata společenského poslání knihovny, jejího financování, vzdělávání v knihovnách a otázku, zda je knihovna součástí politického života.

Letošní ročník konference *Knihovny současnosti* byl velmi povedený, organizace je za ty roky profesionální a z příspěvků si vybere každý. Už teď se těším příště opět na viděnou v Olomouci!

ZUZANA KANTOVÁ | kantova@svkkl.cz

Výběr z publikací o filmu

Přinášíme vám přehled publikací o filmu, které u nás vyšly v poslední době (zhruba za poslední tři roky). Přehled si neklade nárok na úplnost, přesto je dokladem širší nabídky v této oblasti, která může až překvapit.

Stručný příběh filmu Iana Haydna Smithe (Grada, 2021, přel. Jan Podzimek a Dina Podzimková) seznamuje s filmovými žánry, klíčovými díly, hnutími (je zmíněna i Československá nová vlna) a technikami. Přístupné, stručné a zábavné čtení umožní těm, kdo rádi sledují filmy, nový pohled na jejich favority a také je upozorní na to, co by bylo dobré vidět.

Kniha filmu kolektivu autorů z edice Velké ideje (Universum, 2023, přel. Iva Hejlíčková a Martina Neradová) je komplexním průvodcem

těmi nejlepšími filmy, které se kdy objevily na stříbrném plátně. Věnuje se historii kinematografie od zlatého věku černobílých filmů v Hollywoodu až po mezinárodní artové filmy a novodobá mistrovská díla.

Seznámí čtenáře s profily více než stovky nejlepších filmů, které kdy byly natočeny, a myšlenkami, tématy a zápletkami, které za nimi stojí. V knize nalezneme ikonické filmové hlásky s citáty kritiků, slavné filmové plakáty a množství graficky zpracovaných hlavních myšlenek a příběhů některých z uváděných filmů.

Příručka **Jak si užít film Pavla Ryšky** (Albatros, 2022) je určena mládeži. Stylové ilustrace **Jana Šrámka** ukáží, jak se opřít o kinetoskop, jak zaparkovat v autokině nebo jak vypadá Drákula v nízkém rozlišení. Dozvíme se, k čemu je režisérovi dobrá kšiltovka, jaký je rozdíl mezi filmovými pásy a digitálními snímky, kam se ukládají staré filmy a spoustu dalších věcí o kinematografii.

Dílem encyklopedie, dílem rozcestník a rádce pro všechny fanoušky filmové magie, to je **Encyklo-**

lopedie fantasy filmu Petra Cífký a kolektivu autorů (XYZ, 2021). Nebo také velká mapa pro všechny ochotné turisty, co chtějí navštívit nepřeberné množství kouzelných krajín. Fantasy ale není jen o udatných hrdinech, spanilých princeznách, zlých čarodějích a nepřemožitelných dracích; na otevření brány do žánru filmové fantasy není potřeba žádné speciální zaklínadlo.

Encyklopedie akčního filmu Petra Cífký, Václava Rybáře a Matěje Svobody (XYZ, 2022) je průvodcem, který představuje to nej z akčního žánru napříč dekadami. Poznáme životy největších hvězd, dozvíme se, ve kterém filmu se objevila nejlepší přestřelka nebo nejzábavnější honička, a nahlédneme do zákulisí scén, které i po letech ohromí každého diváka.

Superhrdinské filmy ze světa Marvelu jsou spojeny do jednoho velkolepého vesmíru. Publikace **Adama Braye Marvel Studios: všechno, co potřebuješ vědět** (CPress, 2022, přel. Hana Vašková) umožní rozplést dějové linky, vnořit se do přelomových bitev a důkladně poznat všechny hlavní postavy, ať už jsou to hrdinové, nebo padouši. V knize nalezneme spoustu informací, odpovědi na nejčastější otázky a přehledně graficky zpracované souhrny dějů všech filmů prvních tří fází filmového světa Marvelu.

Továrna na „falešné“ sny Vítka Formánka (Petrklíč, 2021) odkrývá pravdu o dnešním často bezohledném filmovém byznysu, demytizuje představy o pohádkovém životě v hollywoodské „továrně na sny“ a upřímně odhaluje trnitou cestu k filmování. Kniha je plná zajímavých příběhů a obsahuje velké množství autogramů a fotografií.

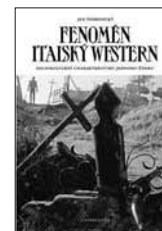
Továrna na sny. Tajné příběhy hollywoodských trháků Václava Rybáře a Matěje Svobody (XYZ,

2021) nabízí ucelený přehled filmů a tvůrců, kteří akční žánr střídavě stavěli a vyhazovali do vzduchu. Co se ale nachází pod pozlátkem Hollywoodu a za oponou mašinerie, kde se skrývají fascinující příběhy, šokující souvislosti i drobné trhlinky v jinak dokonalých úsměvech hrdinů z plakátu?

Giannalberto Bendazzi je autorem **Dějin animovaného filmu**, nejrozsáhlejšího a nehlubšího textu svého druhu, založeného na myšlence, že si animace jako svébytné kinematografické odvětví zaslouží vlastní odborný výklad a vlastní dějiny. U nás zatím vyšel první díl **Počátky – zlatý věk** (NAMU, 2023, přel. Eliška Děcká a kol.).

Úvod do dokumentárního filmu Billa Nicholse (NAMU, 2022, přel. Kateřina Erbenová) je klíčovou knihou teorie dokumentárního filmu. Definuje základní pojmy a zároveň zavádí jednoznačné kategorie, které pomáhají orientaci v různorodé dokumentární kinematografii. Kniha se na akademické půdě stala jednou ze základních teoretických koncepcí dokumentárního filmu vůbec.

Dobrodružství vzniku dokumentárního filmu v jedné knize, to je publikace **Jak se dělá dokument** editorů **Andrey Slovákové** a **Petera Kerekese** (Nová beseda, 2022). Rozhovory s tvůrci a tvůrkyněmi v různých fázích jejich dokumentární tvorby zachycují celý proces vzniku dokumentu.

Italský western, jemuž je věnována kniha **Fenomén italský western: sociokulturní charakteristiky jednoho žánru** (Casablanca, 2021), představuje nejen jeden z nejpoužívanějších žánrů italské kinematografie, ale i komplexní sociokulturní fenomén, který rezonuje v širokém mezinárodním kontextu. Autor **Jan Švábenický** se ho snaží představit z jiného pohledu, odlišného od výkladů, které se stále opakují v publikacích věnovaných tomuto žánru. Pro svou analýzu si zvolil několik okruhů a specifických témat.

Peter Demetz zachycuje v knize **Diktátoři v kině: Lenin, Mussolini, Hitler, Goebbels, Stalin** (CDK, 2020, přel. Zdeněk Mareček a Pavel Váňa) pozoruhodný svět kinematografie doby nástroje propagandy v rukou

diktátorů. Přibližuje filmy, které viděli a do jejichž podoby nezřídka zasahovali, režiséry, herce a především herečky, které zbožňovali.

Kolektivní monografie **Petra Kopala a kol. Film a dějiny 8 – Válka** (Casablanca/ÚSTR, 2022) cílí zvláště na problematiku válečné (a) filmové propagandy. Hlavním tématem je česká a slovenská filmová propaganda za druhé světové války. Pokouší se v první řadě o nastínění širšího kontextu, tedy o vymezení tématu/vztahu války a filmu, a zahrnuje rovněž přehled sovětských a ruských filmů o Velké vlastenecké válce.

Publikace **Iana Haydna Smithe Filmové plakáty. Dějiny jednoho média** (Slovart, 2021, přel. Petr Stránský) je podrobnou historií jednoho z nejzajímavějších reklamních médií. Obsahuje kapitoly zaměřené na tvůrce plakátů, vývoj stylů, vliv politiky a ideologie i na to, jakou roli ve vývoji filmového plakátu hrála komerce. Doplněno o vývoj českého a slovenského filmového plakátu.

Proplétání světů: Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary v období studené války editorky **Jindřišky Bláhové** (Národní filmový archiv, 2023) je první odborná kniha věnovaná dějinám karlovarského filmového festivalu před rokem 1989. Významnou kulturní socialistickou institucí zkoumá s důrazem na transnacionální perspektivu.

Kolektivní monografie **Česká škola střihové skladby** (NAMU, 2023) tematicky propojuje teorii, pedagogiku i uměleckou praxi a po odborné stránce navazuje na stejnojmennou olomouckou konferenci z roku 2019. Svým zacílením, které rozšiřuje spektrum přednesených konferenčních příspěvků, míří k obohacení českého akademického prostředí o tematiku střihové skladby, která zde v uplynulých desetiletích citelně absentovala.

Zákulisí filmu očima kaskadéra: techniky, triky, příběhy Rudolfa Boka (Grada, 2022) nám ukáže nejen všechny aspekty tohoto atraktivního, v Česku v minulosti velmi proslaveného povolání, ale také další legendy oboru i historiky z natáčení.

Autoři a autorky představují v kolektivní monografii **Cesta do pravěku: dobrodružná věda** (Academia, 2023) slavný film Karla Zemana ve vztahu k domácí i zahraniční tradici science fiction či k Zemanovým adaptacím Julesa Verne. Detailně se zaměřují na produkci a mezinárodní distribuci snímku a rozebírají jeho pozici v souvislostech žánru filmu pro děti, dobové pedagogiky nebo komunistické propagandy.

MILAN VALDEN | Milan.Valden@nkp.cz

Obr.: archiv autora

Na cestě od autora ke čtenáři v knihovně

(informační vzdělávání pro nejmladší školáky)

Druhý díl série inspirativních příkladů rozvoje informačního vzdělávání¹ se věnuje **cílové skupině nejmladších školáků v 1. a 2. ročníku základní školy**. Příspěvek nabízí učícím knihovníkům šestnáctihodinový vzdělávací program, který nese dvě hlavní poslání: 1) aby začínající školáci získali pozitivní vztah ke čtení, čtenářství, ke knihám a informačním zdrojům, 2) aby děti vnímaly knihovnu jako místo setkávání s příběhy, autory i (vlastní) uměleckou tvorbou, jako prostor nového poznání, vědění, celoživotního učení.

Komplexní vzdělávací program obsahuje osm samostatných tematických bloků, časově ukotvených vždy ve dvou vyučovacích hodinách (45 + 45 minut). Obsah programu lze v knihovně využít jako projektový den, je možné vybrat některé tematické bloky a sestavit například čtyř nebo šestihodinový program, příp. využít pouze jeden tematický blok bez závislosti na celku vzdělávacího programu. Tematické bloky jsou vhodné jak do knihovny, tak do školy v rámci výuky. Vzhledem ke vzdělávacímu obsahu a jeho pojetí lze celý vzdělávací program rozvrstvit do dvou ročníků a s žáky ho absolvovat v knihovně v delším časovém období (např. čtyři bloky v prvním ročníku, další čtyři bloky v druhém ročníku). Doporučení k návaznosti i k rozdělení bloků do ročníků jsou uvedena v komplexním online materiálu k celému vzdělávacímu programu, **v kapitole 3 Metodická část**, která obsahuje podrobný didaktický rozklad jednotlivých bloků.²

Jaký vzdělávací obsah je v šestnácti-hodinovém programu ukotven?

Z různých a nejmladším školákům dosud skrytých úhlů pohledu program svým obsahem nahlíží na fenomén knihy a knihovny:

- v jedné části například žáci poznávají profese, které se skrývají v „jejich“ lokální knihovně, s cílem nalézt vždy zdroj poznání nebo prožitku;
- knihovna je představena jako instituce paměti místa v kontextu místně zakotveného vzdělávání a propojení činnosti knihovny a školy;
- pro edukační cíle jsou využity autentické dobové publikace a archivní materiály knihovny či regionální literatura;
- žáci se učí vnímat to, že současná knihovna není jen prostor pro půjčování knih a časopisů; část programu je tak zaměřena na vznik textu a jeho cestu od autora přes (překladatele) vydavatelství a tiskárnu až do skladu, regálu, katalogu či archivu knihovny a k rukám dětí-uživatelů knihovny.

Součástí obsahu jsou průřezové témata písma, knižní kultury, ilustrací, žánrovosti textů, elektronických knih, hudebních nosičů, audioknih apod. Využívá se kritická práce s textem pro posílení různých aspektů informační a mediální gramotnosti, didakticky účelně jsou zařazeny herní a zábavné činnosti včetně práce s digitálními vzdělávacími nástroji. Kompletní metodika celého vzdělávacího programu je jako sdílený otevřený vzdělávací zdroj k dispozici na adrese:

<http://www.conebylovucebnici.cz/vp1.html>. Dokument nese název **Podrobný popis výukového programu**.³

Na jakých tématech jsou vystavěny jednotlivé devadesátiminutové bloky?

Blok 1 – Písmenková polévka

Specifická oblast literatury – kuchařské knihy a recepty – je propojena se skládáním písmen do slov. Blok je určen typicky žákům 1. třídy, didaktické využití pohybu a vizuální paměti pomáhá i žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Design a forma tematického bloku vychází z třífázového modelu učení (E-U-R). Evokace probíhá frontálně, **Uvědomění** v pestřích individuálních i skupinových aktivitách, závěrečná **Reflexe** je pojata jako samostatná kreativní činnost.

Blok 2 – Čardášová princezna

Blok vychází z pohádky romské spisovatelky Evy Danišové. Žáci se v bloku prakticky seznámí s žánrem pohádky a se životem a tvorbou romské autorky. A protože princezna z pohádky se jmenuje Čardáška, zapátrají žáci společně s učícím knihovníkem po původu jejího jména: poznají tanec čardáš a několik nejznámějších hudebních nástrojů. Podle lokality a podmínek dané knihovny může být rozvinuta tematika romské identity. Závěrečnou část naplňuje výtvarná aktivita, při níž si žáci vytvoří plošné loutky Čardášky a pohádkového hrdiny Ondřeje.

Blok 3 – Naše encyklopedie

Žáci se seznamují s pojmem *encyklopedie* a přitom si rozvíjejí informační gramotnost. Samostatně tvoří encyklopedické záznamy o svém spolužákově: formulují otázky, dedukují, zapisují svá zjištění, výtvarně je zachycují. Poté jednotlivé listy s encyklopedickými záznamy žáci abecedně seřadí a svážou. Vznikne originální kolektivní encyklopedie. Druhou rovinou obsahu je opakování abecedy. Žáci na praktických činnostech pochopí principy vzniku knihy a smysl existence encyklopedií. Výsledné společné dílo zrcadlí individualitu dětí, jejich zájmy a také příslušnost k různým kulturám. Žáci se při tvorbě encyklopedie učí vzájemnému respektu, týmové

spolupráci, hledání řešení a vrstevnické zpětné vazbě.

Blok 4 – Za ztracenou hvězdou a bájným jednorozcem

Na pomezí fantazie a reality se žáci vydávají do světa hvězd, souhvězdí a bájných jednorozců. V úvodu vymyšlejší příběh podle obrázků, jsou vtaženi do děje a stávají se hlavními hrdiny v pátrání po hvězdě, která spadla z jednoho souhvězdí noční oblohy. Blok je opět mezipředmětově vystavěn, žáci si při putování za hvězdou procvičují číselné řady, rozvíjejí jemnou motoriku a tříbí sluch. Ve výtvarné aktivitě zapojí prostorovou představivost a tvoří vlastní souhvězdí z recyklačního materiálu. Závěr bloku má zklidňující ráz, žáci pátrají ve svém vlastním srdci po nejvroucnějším přání, nalezená hvězda v magickém spojení s kouzelným rohem jednorozce všechna přání za odměnu splní.

Blok 5 – Rýmohrátky

Hravou formou se žáci v různorodých aktivitách zabývají rýmy. Nejprve v pohybu hledají „partáka do rýmu“, pak spolu vytvoří verš, nakonec v týmové spolupráci jako básníci vymyslí báseň a ilustrátorsky ji dotvoří. Rytmus slov v říkadlech a vlastních básních je výzvou k závěrečné reflexi, vyjádřené pohybem při vytleskávání.

Blok 6 – Letem světem leporelem

Tematický blok je věnován leporelu – žáci prozkoumají tento knižní formát a stanou se jeho autory a ilustrátory. Výroba leporela se propojí s poznáváním světa; s leporelem sbaleným do kufru žáci postupně obletí planetu Země se zastávkami u dětí na každém kontinentu. Do jednotlivých obrázků jsou vetknuta aktuální témata udržitelnosti rozvoje. Leporelo a jeho kreativní zpracování může posloužit jako základ pro jeden blok, projektovou výuku nebo pro vícedílný cyklus – vždy podle toho, do jaké hloubky se chce učící knihovník tématům leporela věnovat. Blok provází motto: *Buď sám změnou, kterou chceš ve světě i kolem sebe vidět!*

Blok 7 – Já, hmyzí superhrdina

Komiksem lze vstoupit do říše hmyzu, která nemusí být pro všechny malé školáky říší na první

¹ Inspirace vzešla z výstupů projektu *Co nebylo v učebnici*, dostupných z <http://www.conebylovucebnici.cz/vzdelavaciprogramy.html>

² Metodická část je 3. kapitolou komplexního dokumentu nazvaného *Podrobný popis výukového programu*. Dokument je dostupný z <http://www.conebylovucebnici.cz/vp1.html>

³ Tamtéž

pohled přívětivou. Žáci se promění v komiksově superhrdiny a své supervlastnosti si vypůjčí od zástupců fascinující říše hmyzu a pavoukocvů. Ti totiž, jak sami žáci zjistí, oplývají úžasnými vlastnostmi a zbraněmi. Každý žák si vyrobí hmyzí masku a komiksovou bublinu, do které – hrdina hmyzí říše – napíše svůj „hmyzí“ zvukový projev. V didaktické reflexi žáci společně sdílejí své výtvořky a nápady, zároveň jsou ověřována fakta, která si žáci o životě vybraných drobných živočichů zapamatovali.

Blok 8 – Kočičí lekce pro malé ilustrátory

Kdo to je ilustrátor? Proč jsou v knihách obrázky? Blok věnovaný knižní ilustraci přináší na tyto otázky odpovědi. Žáky doprovází fiktivní kočka Vička – píše žákům dopis s úkoly a svůj příběh. Žáci pracují v týmu s tajnými indiciemi, až vypátrají knihy. Kouzelným zaříkadlem se pak promění v kočky a všemi smysly prožijí, jaké to je být kočkou. Na závěr žáci jako ilustrátoři ztvární kočku Vičku v podobě jednoduché papírové loutky. V průběhu výuky si žáci při hravé kočičí čtyřsměrce upevní a rozšíří poznatky o kočkovitých šelmách.

Jaké edukační (didaktické a metodické) principy se uplatňují v šestnáctihodinové výukové nabídce?

Program má výrazně kompetenční a hodnotové pojetí, pracuje s aktivizujícími prvky výuky a principy pedagogického konstruktivismu. Cílem je podpořit to, aby se žák sám (podle svého individuálního potenciálu) posouval v dovednostech, znalostech i postojích a aby měl pro jejich rozvoj dostatek podnětů a také podpory. Všechny tematické bloky jsou didakticky řešeny podle třířazového modelu učení E-U-R, střídají skupinovou i individuální práci.

Tematické bloky jsou řazeny podle náročnosti na gramotnosti, především čtenářskou a pisatelskou, od nejjednoduššího, kde se pracuje s jednotlivými písmeny a jejich skladbou do slov (*Písmenková polévka*), až po blok, v němž již žáci čtou delší text (*Kočičí lekce pro malé ilustrátory*). Každý blok lze metodicky přizpůsobit i starším předškolním dětem bez ohledu na jejich úroveň čtenářství a psaní (modifikace jsou

součástí metodik v kapitole 3 vzdělávacího programu).

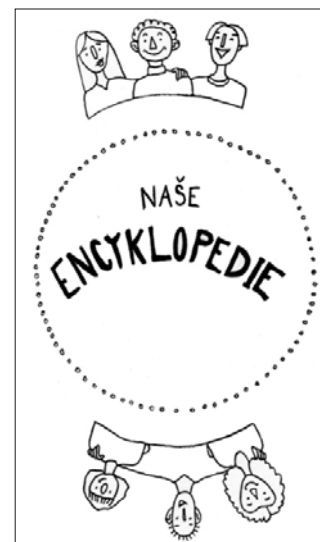
Obsah je provázán s RVP pro předškolní a základní vzdělávání, je mezipředmětový s vazbou jednotlivých bloků na konkrétní části ŠVP: od českého jazyka a literatury přes prvouku, hudební a výtvarnou výchovu až po matematiku, včetně průřezových témat mediální nebo environmentální výchovy.

Jak pracuje program s evaluací?

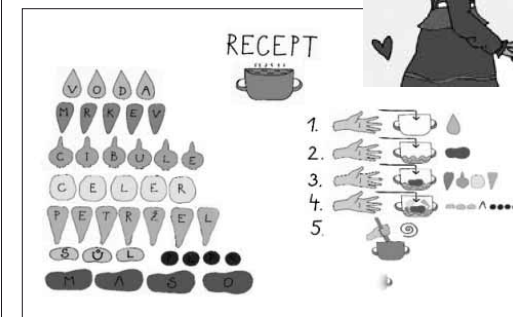
Zajímavým edukačním prvkem vzdělávacího programu je tzv. **knihomolí průkaz**. Jedná se o jednoduchou formu **portfolia**, které žáci postupně naplňují jednoduchými motivačními razítky, samolepkami, ale také tematickými znalostními i kreativními výstupy, které si z výuky odnášejí. Knihomolí průkaz slouží pro podporu motivace a jako funkční nástroj formativní zpětné vazby, kterou učící knihovník poskytuje žákům tak, aby porozuměli smyslu jednotlivých vzdělávacích činností a aby chápali význam práce s informacemi pro svůj další život. Knihomolí průkaz je využitelný tehdy, pokud se učící knihovník rozhodne využít celý osmiblokový vzdělávací program (jednotlivé části portfolia jsou k dispozici v metodice ke vzdělávacímu programu). Je k dispozici online opět jako součást materiálů k celému vzdělávacímu programu, a to jako dokument s názvem **Portfolio** v sekci **Komplet pracovních a metodických listů ke stažení⁴, vše je dostupné na <http://www.conebylovucebnici.cz/vp1.html>.**

Význam a praktický dopad vzdělávacího programu

Na každý blok je možné nahlédnout také jako na seznámení s určitým literárním nebo knižním fenoménem. Děti objevují kuchařky a recepty, seznamují se s pohádkou, naučnou literaturou (encyklopediemi), bájemi a bájnými zvířaty, poezií, leporelem, komiksem, dopisem a knižními ilustracemi. Literární témata se dávají do souvislosti, které utvářejí každodennost současného dítěte uprostřed společenských a environmentálních výzev. Edukace probíhá v různých emočních situacích a během tvořivých aktivit. Žáci objevují a sami si vyzkoušejí proces ilustrování

Ukázky části knihomolího průkazu
autorka ilustrací: Inka Mazáčová

knihy, seznamují se s životními osudy a dílem reálné autorky (Evy Danišové), poznávají i fiktivní spisovatelku (*Kočičí lekce pro malé ilustrátory*) a zjišťují, jak si mohou sami vyrobit knihu. Děti se tak samy stávají jak autory, tak čtenáři.

Celý vzdělávací program je koncipován tak, že obsahuje několik zásadních a v obměnách se opakujících témat – např. s tématem komiksu se žáci setkají jednak v bloku primárně věnovaném komiksu (*Já, hmyzí superhrdina*), ale i v dalších blocích (např. *Letem světem leporelem* – zde hlavní postavy na obrázcích promlouvají v bublinách). Naučná literatura – zejména encyklopedie, kterou žáci poznávají, a dokonce si jednu sami tvoří – může být důležitým informačním zdrojem v dalších blocích (např. *Za ztracenou hvězdou a bájným jednorožcem*, *Já, hmyzí superhrdina*). Téma knižní ilustrace se prolíná v *Rýmohrátkách* a *Kočičí lekci pro malé ilustrátory*. Je na učícím knihovníkovi, jaký způsob řazení bloků zvolí, aby se věnoval tématům, která jsou pro žáky ve výuce aktuální.

Tipy pro realizaci vzdělávacího programu:

— TIP 1: Výukový program je vysoce variabilní, nebojte se modifikací pro potřeby konkrétní cílové skupiny.

— TIP 2: Pokud plánujete realizovat celý osmiblokový program, seznamte žáky s tím, odkud kam bude edukace směřovat, a průběžně reflektujte společnou práci.

— TIP 3: Pokud realizujete více tematických bloků za sebou (doporučujeme max. tři), pravidelně zařazujte i drobné pohybové aktivity.

— TIP 4: V konstruktivisticky vedených edukačních programech běžně narůstá hlučnost skupin při práci. Zvažte své případné intervence, mohou být v aktivizujících metodách kontraproduktivní.

— TIP 5: Neukrajujte si čas tematických bloků na řešení organizačních záležitostí.

Dostupnost licence

Vzdělávací program **Na cestě od autora ke čtenáři v knihovně pro žáky z 1.–2. ročníku ZŠ** a všechny jeho součásti jsou pod licencí Creative Commons CC BY-SA 4.0 přístupné k volnému využití prostřednictvím odkazu na metodickém portálu pro učitele (<https://rvp.cz/>) v rámci modulu EMA⁵ či přímo na projektovém webu www.conebylovucebnici.cz/vp1.html.

PAVLÍNA MAZÁČOVÁ | mazacova@phil.muni.cz
Příště: *Na cestě od autora ke čtenáři v knihovně (pro věkovou kategorii žáků z 3.–5. ročníku ZŠ)*

⁴ Viz veškerý obsah k celému programu; dostupný z: <http://www.conebylovucebnici.cz/vp1.html>

⁵ <https://ema.rvp.cz/material/66162>

Kavárna, nebo knihovna? Kulturní centrum Velký mlýn!

Nová kapitola v historii barokního Velkého (Löwitova) mlýna v Libni se začala psát v červenci roku 2023, kdy otevřely kavárna a pobočka Městské knihovny v Praze (MKP) první ze služeb vznikajícího Kulturního centra Velký mlýn. Předcházela tomu rozsáhlá adaptace barokní památky, která byla zahájena v roce 2022 na základě projektu *Zastavení ve mlýně*, vypracovaného Spolkem Velký mlýn.

Kde hledat Velký mlýn

Velký (Löwitův) mlýn v Libni je barokní památka s dlouhou historií. Nejstarší zmínky o mlýně v Libni pocházejí z přelomu 13. a 14. století, ale nejstarší dochovaná část mlýna je z přelomu 16. a 17. století. Mlýn byl zrušen po zasypaní vltavského ramene a následně střídal různé funkce. Sloužil jako pekárna, sklad brambor i divadelních rekvizit. Prošel válkami i povodněmi. Prázdný byl od velké povodně v roce 2002, kdy utrpěl vážné škody, a čekal na svou další chvíli. Ta přišla v roce 2022, kdy byl zahájen projekt *Zastavení ve mlýně* se záměrem adaptace mlýna na kulturní centrum. Budova je majetkem hl. m. Prahy, svěřená do správy městské části Praha 8, která uzavřela se Spolkem Velký mlýn dlouhodobou smlouvu. Městská knihovna v Praze má od něho pronajatou plochu v objektu bývalé mlýnice, kde provozuje na více než 200 m² služby knihovny.

Velký mlýn hlásí otevřeno

Adaptace prostor Velkého mlýna byla zahájena v roce 2022 a první fáze skončila v létě 2023 otevřením pobočky Městské knihovny v Praze a kavárny. Architektonickou ideu do projektu vneslo studio AFI architekti. Víze architektů se pak doladovala podle požadavků vycházejících z potřeb provozu knihovny i kavárny. Sladění požadavků se ukázalo jako zásadní, protože kavárna a knihovna jsou umístěné v jednom propojeném prostoru.

V rámci projektu bylo upraveno nejbližší okolí Velkého mlýna, udělány nové rozvody vody, vytápění i elektřiny, položeny nové podlahy, otevřeny původní průchody (např. schody do původní mlýnice, dnes sálu) a zazděny ty, které byly vybourány dodatečně, zřízeno hygienické zařízení, postavena kachlová kamna, vybavena kuchyň kavárny a interiér knihovny.

Slavnostní otevření Velkého mlýna proběhlo v rámci akce Odemykání Velkého mlýna v pondělí 4. 9. 2023 za účasti zástupců politické reprezentace hl. m. Prahy v čele s náměstkem primátora a europoslancem Jiřím Pospíšilem, poradcem primátora hl. m. Prahy Lukášem Heroldem, zástupců městské části Praha 8 v čele se starostou Ondřejem Grosem, vedení Městské knihovny v Praze, partnerských organizací a hostů z řad významných osobností Prahy 8. Na dálku hosty pozdravila režisérka a spisovatelka Eva Lustigová.

Knihovna, nebo kavárna?

Velký mlýn je velmi netypická pobočka, která v jednom prostoru propojuje knihovnu s kavárnou. Knihovna je proto pro návštěvníky přístupná po celou dobu, kdy je otevřena kavárna. Ta měla při prázdninovém zkušebním provozu otevřeno sedm dní v týdnu. Služby knihovny jsou po většinu času nastaveny jako samoobslužné.

Knihovníci jsou čtenářům k dispozici od pondělí do pátku od 14 do 17 hodin. V ostatních hodinách je knihovna přístupná, ale výpůjční služby

Foto: Jiří Podrazil

poskytuje v samoobslužném režimu, případně s podporou knihovníka na telefonu. Knihovna nabízí výběr z 3800 svazků, připojení na Wi-Fi, možnost využít příjemné sezení přímo v knihovně, kout pro děti nebo klubovnu jako tichý prostor. Ideální stav služeb stále hledáme, ale po zkušebním provozu je možné konstatovat, že cestu si do Velkého mlýna našli obyvatelé Libně i širokého okolí, kteří tam mají příjemné místo k zastavení na cestě kolem Rokytky nejen k trávení volného času, ale i pro práci. Možnost půjčit si přitom něco ke čtení se ukazuje jako příjemný bonus.

Plány do budoucna

První část adaptace byla zaměřena zejména na budovu mlýnice (kavárna, knihovna, sál), ve které se také nachází zatím nevyužitá půda, kde by v budoucnu měl vzniknout prostor pro výstavy. Malé hospodářské stavení už slouží jako kanceláře a sýpka by do budoucna mohla nabízet prostor pro sportovní vyžití. Jak rychle se další kroky podaří realizovat, bude záviset i na tom, zda se Spolku Velký mlýn podaří sehnat další zdroje financování.

LENKA HANZLÍKOVÁ

| lenka.hanzlikova@mlp.cz

Kulturní centrum Velký mlýn

U Českých loděnic 40, Praha 8-Libeň

Otevírací doba knihovny a kavárny
pondělí 13–20 h, úterý až neděle 9–20 h

Asistence knihovníka

osobně: pondělí až pátek 14–17 h

telefonicky: pondělí až pátek 9–20 h;
sobota 13–18 h (na čísle 222 113 555)

- Projektový a architektonický návrh: Spolek Velký mlýn, Ambit projekce, AFI architects
- Realizace adaptace objektu: StavRea, s. r. o., Kamnářství pohoda
- Interiér na míru: Jan Vrtěl
- Náklady na ukončenou fázi adaptace: 10 milionů korun (projekt, stavba, interiér)
- Investor: Spolek Velký mlýn (stavební práce, kavárna); Městská knihovna v Praze (zařízení knihovny)

Způsob půjčování knihovních dokumentů

DOTAZ:

Jeden náš čtenář se dožaduje toho, abychom mu půjčili knihu absenčně, ačkoli ji vzhledem k její hodnotě půjčujeme pouze prezenčně. Uvádí, že by si chtěl číst knihu doma v klidu, a ne v čítárně. Jsme povinni čtenářově žádosti vyhovět?

ODPOVĚĎ:

Odpověď je celkem jednoduchá: knihovna není povinna čtenářově žádosti vyhovět. Je vždy na knihovně, jakým způsobem zpřístupní knihu či obecně knihovní dokument: zda prezenčně, nebo absenčně.

Knihovna je povinna poskytovat veřejné knihovnické a informační služby vymezené v § 4 odst. 1 knihovního zákona (č. 257/2001 Sb.). Jednou z těchto služeb je – slovy § 4 odst. 1 písm. a) knihovního zákona – zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny. Knihovna tedy umožňuje přístup k dokumentům, jež má ve svém knihovním fondu.

Rozhodující je, že knihovní zákon nerozlišuje, jakým způsobem má knihovna určitý knihovní dokument zpřístupnit – zda prezenčně, anebo absenčně. Nutno zdůraznit, že tyto dva způsoby zpřístupnění knihovního dokumentu jsou z hlediska knihovního zákona rovnocenné. Knihovní zákon nestanoví rozdíl mezi zpřístupněním prezenčním a absenčním. Je tedy na knihovně, či přesněji řečeno na jejím provozovateli, jaký způsob zpřístupnění knihovního dokumentu zvolí.

Právní řád zavádí pojem „veřejný zájem“. Velmi zjednodušeně řečeno: jde o zájem vyjádřený v právních předpisech a jde o zájem na tom, aby se něco dělo či naopak nedělo. Tak lze zmínit třeba veřejný zájem na ochraně kulturních památek vyjádřený v zákoně o státní památkové

pěči (č. 20/1987 Sb.) – vlastník kulturní památky je povinen ji udržovat a také ji nesmí poškodit nebo zničit.

Při zpřístupňování knihovních dokumentů se uplatňují dva veřejné zájmy, které mohou jít v podstatě proti sobě. Oba jsou vyjádřeny v knihovním zákoně. Na jedné straně stojí zájem na zpřístupňování knihovních dokumentů, na druhé straně stojí zájem na ochraně knihovních dokumentů vyjádřený v § 18 knihovního zákona. Je na provozovateli knihovny, aby při provozování knihovny zajistil, že tyto dva veřejné zájmy budou co možná v rovnováze. S tím souvisí i to, zda knihovna zpřístupňuje určitý knihovní dokument prezenčně nebo absenčně.

Při volbě způsobu zpřístupnění knihovního dokumentu záleží na tom, o jaký dokument se jedná. Jde-li například o běžně dostupnou knihu, pak je namístě absenční výpůjčka. Jde-li však o knihu, která není běžně dostupná, či dokonce (například) o knihu zařazenou v historickém fondu [§ 2 písm. e) knihovního zákona], pak je namístě výpůjčka prezenční.

Je na knihovně, aby určila, zda knihovní dokument bude zpřístupňovat prezenčně či absenčně. Mezi uživatelem knihovny a provozovatelem knihovny vzniká, a to je nutno zdůraznit, smluvní vztah. V případě zpřístupnění knihovních dokumentů se jedná o smlouvu o výpůjčce, tedy o dvoustranný právní vztah, který je výsledkem konsensu obou smluvních stran. Pokud uživatel požaduje absenční výpůjčku knihovního dokumentu, provozovatel knihovny hodlá knihovní dokument zpřístupnit pouze prezenčně a uživatel na tuto formu zpřístupnění dokumentu nepřistoupí, pak nevznikne smluvní vztah a knihovní dokument nebude uživateli poskytnut. Z hlediska občanskoprávního je tedy situace taková, že knihovna nabídla zpřístupnění knihovního doku-

mentu formou prezenční výpůjčky, avšak uživatel knihovny tuto nabídku neakceptoval.

Knihovna však v případě, kdy odmítne požadavek absenční výpůjčky a konkrétní knihovní dokument poskytne pouze prezenčně, postupuje v souladu s knihovním zákonem, který – jak je uvedeno – nerozlišuje mezi prezenční a absenční výpůjčkou. Jinak řečeno: nevyhoví-li knihovna

žádosti uživatele o absenční výpůjčku konkrétní knihy a nabídne pouze prezenční výpůjčku, neporušuje knihovní zákon. Podrobnosti může stanovit knihovní řád. Je možné, aby v knihovním řádu byly určeny dokumenty (postačí co do druhu, nikoli výčetem) zpřístupňované pouze prezenčně.

JIŘÍ KLUSOŇ | jiri.kluson@mkcr.cz

Oznámení – předplatné časopisu Čtenář v roce 2024

Vážení kolegové, čtenáři a předplatitelé, oznamujeme vám, že po dvaceti letech od příštího roku zvyšujeme cenu časopisu Čtenář. Nově bude cena za číslo činit 50 Kč a za dvojčíslo 70 Kč. **Celoroční předplatné tak bude v roce 2024 ve výši 570 Kč.** Věříme, že tato změna nebude mít vliv na to, abyste zůstali i nadále našimi čtenáři, příznivci a předplatiteli.

Stávajícím předplatitelům zašleme faktury za předplatné na příští rok během listopadu.

redakce

Co pro vás připravujeme...

- **Rozhovory:**
 - s ředitelem SVK v Kladně Romanem Hájkem „Nemáme v úmyslu se zastavit!“
 - s překladatelkou a literární kritičkou Jovankou Šotolovou o knižním iLiPodcastu
 - s umělovcem inteligencí „Umělá inteligence a budoucnost knihoven“
 - **Knihovny v novém:**
 - Pobočka Městské knihovny Havířov U Jeslí
 - Začala rekonstrukce a přístavba jičínské knihovny
 - **Z historie periodik na území dnešní ČR: Prager Presse**
 - **Výročí úmrtí Karla Čapka**
 - **Vzdělávání:**
 - Informační vzdělávání pro nejmladší školáky
 - 2. ročník Festivalu mediálního vzdělávání
 - **Zhodnocení cyklu o krajských knihovnách**
 - **88. kongres IFLA ve znamení umělé inteligence**
- a další materiály.

Věříme, že zůstanete našimi čtenáři a předplatiteli!

BOHATA, Jan. Knihovna TGM otvírá fondy po téměř sto letech. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (178), 18 [cit. 2023-10-03]. ISSN 1210-1168

Po téměř stu letech se veřejnosti v prostorách Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd v Praze 8 zpřístupňuje osobní archiv a unikátní knihovna prvního prezidenta Československa Tomáše G. Masaryka. Knihovna je umístěna ve dvou rekonstruovaných depozitářích – formou prezenční výpůjčky si mohou lidé její fond prohlédnout. Všechny dokumenty jsou v Souborném katalogu ČR. Článek vypovídá i o velikosti fondu tzv. profesorské knihovny, archivu TGM a dalších unikátních předmětech patřících do této sbírky, dále o historii této instituce, plánech na výstavbu Masarykovy knihovny a současném umístění.

TRDLA, Martin. Chuť na knihu? Stačí pár kliků a bude v mobilu. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (214), 15 [cit. 2023-10-03]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Krajská knihovna v Liberci nabízí novou službu: online půjčování audioknih. Čtenáři si mohou audioknihy stáhnout do svého mobilního zařízení a mají ji půjčenou jeden měsíc. Po uplynutí výpůjční doby audiokniha z jejich zařízení zmizí. Aktuálně knihovna nabízí cca 400 titulů, které si lze půjčit/stáhnout tímto způsobem. Krajská knihovna chystá i další novou službu: výdejní box, který bude fungovat 24 hodin denně a čtenáři si zde mohou objednanou knihu kdykoli vyzvednout. Dále chystají nákup nových hudebních nástrojů do hudebního oddělení a zařízení pro nahrávání a stříhání hudby.

POLÁKOVÁ, Iva. Královská cesta Jaromíra Kubíčka. *Listy Slovákov a Čechov, kteří o sobě chcú vedieť viac*. 2023, (30), č. 5, s. 10–11. ISSN 1213-2249

Medailonek napsaný k životnímu výročí doc. Jaromíra Kubíčka, CSC., který podrobněji popisuje jeho profesní dráhu od začátku až do současnosti. Vyzdvihuje jeho největší vášeň – bibliografii. Zmiňuje se o nejdůležitějších projektech,

na kterých pracoval (například spoluzakladatel konference *Knihovny současnosti*), funkce, ve kterých působil (ředitel MZK, předseda SDRUK aj.), jeho pedagogickou dráhu a mnohé další.

Městská knihovna Beroun získala ocenění Bibliotheca inspirans. *Berounský radniční list*. 2023, č. 10, s. 9.

Krátký příspěvek popisuje ocenění Bibliotheca inspirans, kterou uděluje Nadace OSF společně s Českou spořitelnou. Mezi oceněnými knihovnami je letos i Městská knihovna Beroun, která cenu obdržela za své aktivity v oblasti udržitelnosti – přednáškový cyklus *Za minutu dvanáct*, ekodílňu, *Zažít město jinak* aj.

DOKULILOVÁ, Lucie a Jana NEDĚLKOVÁ. Dnešní doba má pro neslyšící „vychytávky“. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, 14 [cit. 2023-10-03]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Rozhovor s Lucií Dokulilovou, která vede kurzy českého znakového jazyka v Knihovně Josefa Sychry ve Žďáru nad Sázavou. Cílem kurzů je naučit se znakový jazyk, ale také se naučit, jak správně komunikovat se sluchově postiženými. V rozhovoru zaznělo: co vedlo paní lektorku k tomu, aby učila znakový jazyk, jaké jsou dnes „vychytávky“ pro sluchově postižené, kde se ona poprvé setkala s těmito kurzy a co se v nich naučila, kdo na ně nyní chodí, o online kurzu mezinárodního znakového jazyka apod.

Knihovny jako digitální centra. *VITAL* [online]. 2023, (3), 43 [cit. 2023-10-03].

Rozhovor s místopředsedou vlády pro digitalizaci a ministrem pro místní rozvoj Ivanem Bartošem na téma role knihoven v procesu digitalizace státní správy. Uvedl, proč právě knihovny by měly hrát jako sociálně-vzdělávací instituce zásadní roli v osvětě a pomoci občanům vyznat se v digitalizovaném státě. Srovnává naše knihovny a knihovny finské. V další části se věnuje dotačnímu programu VISK a roli knihoven v boji s dezinformacemi a výhodám a nevýhodám digitálního prostředí pro občany.

Ochrana životního prostředí je stále nelehavějším problémem celého světa a do zelených iniciativ se zapojují mnohem častěji i veřejné knihovny v Keni. Keňa do projektu vybrala 227 akademických, veřejných a speciálních knihoven, data se sbírala pomocí polostrukturovaných plánů doplněných rozhovory s knihovníky. Výsledky studie ukázaly, že knihovny pod svými zastřešujícími organizacemi rychle využily znalosti zelených konceptů, zavedly je do praxe a začaly podporovat udržitelnost životního prostředí. Studie došla k závěru, že knihovníci chápou koncepty „zeleného“ budování a přijali různé „zelené“ iniciativy. Studie navrhla iniciativy pro plný přechod na ekologický provoz: aktivní zapojení uživatelů do ekologických aktivit, zlepšení výkonu a měření růstu metriky a udržování standardů „zelené knihovny“ v souladu s IFLA's Environment, Sustainability and Libraries Section (ENSULIB) green-library checklist. Knihovníci mají zásadní roli při zajišťování zlepšení prostředí knihovny a musí minimalizovat negativní dopady na životní prostředí. Mohou zlepšit i vnitřní prostředí tím, že šetří zdroje (energie, voda, papír) a používají přírodní a biologicky rozložitelné produkty a stavební materiály. Ekologizace knihoven může snížit jejich uhlíkovou stopu, která je definována jako celkové množství nepřímo vyprodukovaných skleníkových plynů a která má přímý vliv na podporu lidských aktivit. Knihovny jsou komunitní organizace, které mají společenskou zodpovědnost za snížení škodlivých účinků na životní prostředí. (*IFLA Journal – Volume 49, June 2, 2023, s. 298–315*)

Mapování světa je nepřetržitý proces, který probíhá po staletí a přináší neustále nové výstupy. Berlínská státní knihovna nabízí svým uživatelům přes milion knih z různých geografických oblastí a časových období. Mapy procházejí procesem transformace – z potiskového papíru do virtuální digitální databáze. Mapové oddělení Berlínské státní knihovny za tímto účelem zřídilo Oddělení digitální geografie a geodat (tj. dat s přímým nebo nepřímým vztahem ke konkrétní lokalitě). Topografie je reprezentována pomocí geodat (např. rozvoj měst, lesního porostu), aby je bylo možné použít. Základem je schopnost mapovat témata s prostorovým odká-

zem podle potřeby (např. městské klima, poškození lesů), proto tištěné papírové mapy obsahují stejné množství geodat jako digitální mapy. Potenciál vědeckých, sociálních, politických a ekonomických digitálních geodat je obrovský, daleko větší než mají analogová geodata ve statistických papírových mapách. Například pro realizaci digitálně propojeného města (chytré město) tvoří geodata zásadní předpoklad. Data, která reprodukuje prostorové struktury a procesy jako modely, slouží k rozvoji městských center pomocí hyperkomplexních dynamických sítí.

(*Bibliotheksmagazin, Jahrgang 18, Ausgabe 52, Nr. 2, Juli 2023, s. 30–33*)

Prvním oficiálním knihovníkem Rakouské národní knihovny ve Vídni (RNK) byl jmenován zcestovalý holandský učenec Hugo Bloetius (1533–1608), kterého do funkce uvedl v roce 1575 císař Maxmilián II. Jeho nejdůležitějším úkolem bylo provést inventuru sbírky, která byla poté umístěna v knihovně minoritského kláštera poblíž Hofburgu. Krátce poté Bloetius vytvořil autorský rejstřík. Knihovnická profese přitahovala řadu historických osobností (např. Giacoma Casanovu nebo Imanuela Kanta), jako knihovníci pracovali i Gotthold Ephraim Lessing nebo bratři Grimmové. Obrovskou proměnou prošly služby knihoven i samotná profese knihovníka. Vedle vědeckého výzkumu a šíření informací se nyní přidávají služby, které podporují nové požadavky ve výuce a výzkumu, transformaci publikačního procesu od uzavřeného k otevřenému přístupu, otevřené vědě, správě výzkumných dat, dokumentaci výzkumu. V Rakousku byl systém školení a zkoušek pro knihovnickou profesi zaveden již v roce 1929, v roce 1981 vybudovala RNK vlastní školicí oddělení. Cílem celorakouského jednotného školicího programu je zajištění vzdělávání knihovníků a informačních specialistů ve státní službě. Univerzitní kurz určený budoucím manažerům knihoven zajišťuje RNK ve spolupráci s Vídeňskou univerzitou. Nabízí šestisemestrální prezenční studium jako základní i magisterský kurz. Školicí středisko RNK pomáhá knihovníkům již 45 let a funguje také jako místo pro odborné stáže a exkurze. (*Österreichischen Nationalbibliothek Magazin – Nr.1, März 2023, s. 20–21*)

Před 100 lety, **4. 12. 1923**, se narodil italský básník, prozaik, esejista, překladatel a profesor slavistiky **Angelo Maria Ripellino** († 1978), znalec ruské a české literatury, autor knihy *Magická Praha*. Před 95 lety, **6. 12. 1928**, se narodil český spisovatel **Karel Pecka** († 1997), autor románu o životě politických vězňů *Motázky nezvěstnému* či povídek *Malostranské humoresky*.

Před 95 lety, **7. 12. 1928**, se narodil český spisovatel, publicista, scenárista a překladatel **Zdeněk Mahler** († 2018), autor knih o Mozartovi (*Sbohem, můj krásný plameni*), Smetanovi (*Nekamenujte proroky*), Dvořákovi (*Spirituál bílého muže*) či Mahlerovi (*Krajan Gustav Mahler*), překladatel Gogolova *Revizora*, autor scénáře k filmům *Božská Ema*, *Lidice* a dalším a televizního eseje *Ano, Masaryk*; jako poradce se podílel na scénáři k Formanovu filmu *Amadeus*.

Před 415 lety, **9. 12. 1608**, se narodil anglický básník **John Milton** († 1674), jehož nejslavnějším dílem je rozsáhlý epos *Ztracený ráj*.

Před 105 lety, **11. 12. 1918**, se narodil ruský spisovatel **Alexandr Solženicyn** († 2008). Za kritiku Stalina v dopise svému příteli byl v r. 1945 zatčen a následujících osm let strávil v trestaneckých táborech. V letech 1953–1956 žil ve vyhnanství, v r. 1957 byl rehabilitován a pak působil jako učitel. Proslavil se působivou novelou *Jeden den Ivana Děnisoviče* (1962), v níž líčí život v trestaneckém lágru (gulagu). Následovaly novely *Případ na stanici Křečetovka*, *Matrjonina chalupa* a *Ve vyšším zájmu* a další prózy. V r. 1968 pak vyšly na Západě a v samizdatu rozsáhlé romány *V kruhu prvním* a *Rakovina*. Solženicyn se brzy proslavil po celém světě, doma mu však bylo znemožněno publikovat a byl pronásledován úřady. V r. 1970 mu byla udělena Nobelova cena za literaturu. V r. 1971 vyšla v Paříži kniha *Srpen 1914* a doma byl Solženicynovi konfiskován ukrývaný rukopis *Souostroví Gulag* (kniha postupně vyšla v Paříži v letech 1973–1975); v r. 1974 byl deportován ze země a zbaven sovětského občanství. Do Ruska se vrátil v r. 1994. Český dále vyšla kontroverzní dvoudílná historiografická práce *Dvě stě let pospolu – Dějiny rusko-židovských vztahů*

v letech 1795–1916 a v letech 1917–1995, výbor povídek *Meruňková zavařenina*, *Lenin v Curychu* (výbor z nedokončeného cyklu *Rudé kolo*) a další.

Před 225 lety, **24. 12. 1798**, se narodil největší polský romantický básník **Adam Mickiewicz** († 1855), autor národního eposu *Pan Tadeáš*, veršované historické povídky *Konrád Wallenrod* či dramatu *Dziady*.

Před 160 lety, **24. 12. 1863**, zemřel anglický spisovatel **William Makepeace Thackeray** (* 1811), autor satirických románů z anglické společnosti, jejichž vrcholem je *Jarmark marnosti*; k dalším patří např. *Barry Lyndon* skvostně zfilmovaný Stanleym Kubrickem.

Před 85 lety, **25. 12. 1938**, zemřel **Karel Čapek** (* 1890), jedna z nejvýznamnějších osobností české literatury. Jeho bratrem byl výtvarník a spisovatel Josef Čapek (1887–1945); některá díla napsali společně: hry *Lásky hra osudná*, *Ze života hmyzu* a *Adam stvořitel*, knihu *Krakonošova zahrada* a další. Z díla Karla Čapka jmenujme zejména dramata *Loupežník*, *R.U.R.*, *Věc Makropulos* (hra se stala námětem opery Leoše Janáčka), *Bílá nemoc* a *Matka*; romány *Továrna na absolutno*, *Krakatit*, *Hordubal*, *Povětroň*, *Obyčejný život*, *Válka s mloky*, *První parta* a *Život a dílo skladatele Foltýna*; soubory povídek; knihy *Kritika slov*, *O nejbližších věcech*, *Zahradníkův rok*, *Marsyas* čili *Na okraj literatury*, *Apokryfy*, aj. a rozsáhlé *Hovory s T. G. Masarykem*; cestopisy; průkopnické překlady *Francouzská poezie nové doby*; knížky pro děti *Devatero pohádek* a *Dášeňka čili Život štěněte*.

Před 85 lety, **27. 12. 1938**, zemřel ve staliniském gulagu jeden z největších ruských básníků 20. století, prozaik a esejista **Osip Mandelštam** (* 1891), představitel akméismu, autor sbírek *Kámen* a *Tristia* či pozoruhodného eseje *Rozprava o Dantovi*.

Před 210 lety, **29. 12. 1813**, se narodil **Karel Sabina** († 1877), český politik, publicista, kritik, básník, dramatik a prozaik, dnes známý především jako libretista Smetanových oper *Braniboři v Čechách* a *Prodaná nevěsta* a nechvalně také tím, že byl spolupracovníkem rakouské tajné policie.

Portréty archiv autora

Kavárna, nebo knihovna? Kulturní centrum Velký mlýn
s. 414–415

← Interiér nové pobočky MKP Velký mlýn

Foto: Jiří Podrazil

↓ Dětský koutek

Klidové zóny pro relax a občerstvení

↑ ↓

Foto: Jiří Podrazil

Nové prostory byly slavnostně otevřeny, symbolický klíč drží v rukou Pavel Kocourek, místopředseda Spolku Velký mlýn, který je spoluinvestorem pobočky knihovny; ceremoniálu se zúčastnil i europoslancem Jiří Pospišil (zcela vlevo) ↓

Foto: –JaC–

↑ Primátora hl. m. Prahy zastupoval jeho poradce Lukáš Herold, kterého právě zpovídá moderátorka ve společnosti starosty Prahy 8 Ondřeje Grose a ředitele MKP Tomáše Řeháka

Foto: –JaC–

← První hosté otevřených prostor knihovny, v pozadí kavárna

Foto: –JaC–

Hvězda mezi knihovními regály!

STEE LA

- jednostranné i oboustranné regály
- systém základních a návazných dílů
- dřevěné bočnice v síle 25
- celokovové police s vysokou nosností
- možnost přestavení na sklopenou polici
- unikátní systém uchycení polic
- varianta soklem či bez soklu
- zpevňovací kovový rám
- výškově nastavitelné nožky
- zadní zarážka proti vypadnutí knih
- varianta s LED osvětlením
- široká škála příslušenství a vybavení
- vyrobeno v Česku

Vyžádejte si nejnovější **katalog knihovních regálů STEELA**, rádi Vám jej zašleme.

 Ceiba®

Ceiba s.r.o.
Jana Opletala 1265
250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Tel.: 326 911 044, e-mail: info@ceiba.cz

www.ceiba.cz